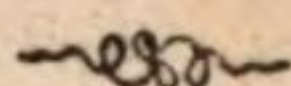

KRIŠTOFA ŠMÍDA
VEŠKERY SPISY

pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

34

Svazek třicátý čtvrtý.

Divotvorný lékař. — Starý loupežný hrad.

V Praze 1864.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse v arcib. semináři.

KRISTOF SMIDA

VESKRY SPISY

pro mládež a dětské její

Die postlebens pädagogische Lehren

Prag

Dr. JOSEF FETTER

Seit 1844

Verlag von J. F. Neumann, Neudamm

V Prag 1861

Verlag von J. F. Neumann, Neudamm

Divotvorný lékař.

Pohádka na dárek o pomlásce.

Divotomý lékař.

Pohledka na český o poměrech.

Částka první.

Poustevník.

„Dnes je překrásný jarní den a pomlaska k tomu. Půjdeme do Emaus, a projdeme se pěkně pod širým nebem, vid' tatínku, vid' maminko?“

Tak volaly dítky jistého zámožného kupce v jednom velkém městě, když přišly v pondělí velkonoční s rodičema z kostela.

„Půjdeme“ přisvědčila matka „vždyť jsme slyšeli dnes na službách Božích to krásné evangelium o dvou učednících, kteří šli do Emaus. Na kázání představil nám pan farář nad míru líbezně dobrotivost a lásku z mrtvých vstalého Vykupitele.

Také však se nedá nic pohnutlivějšího ani mysliti jako to, kterak byli ti dva učedníci nad jeho smrtí tak hluboce zarmoucení, a kterak přeláskavý a milování nejhodnější Spasitel v neznámé podobě na cestě k nim přišel, písmo svaté

jim vykládal, do příbytku s nima šel, k stolu přisedl a při lámání chleba poznati se jim dal, a tak truchlivost jejich v nevýslovnou radost proměnil.

Na památku této potěšitelné události vychází dnešního dne každý přes pole do sousední vesnice, neb někam jinam, a tento starý křesťanský obyčej nazývá se: „Choditi do Emaus.“ Kdybychme přebývali v Praze, mohli bychme jíti skutečně do Emaus. Nazývá se tam jeden benediktinský klášter s pěkným kostelem: Emauzy. Císař Karel Čtvrtý založil ho víc než před pěti sty lety a dal do něho mnichy slovanské, kteří odbývali celé služby Boží i mši svatou v staroslovanském jazyku posvátném a říkalo se tam tehdaž „Na Slovanech.“ Později byly služby Boží slovanské v Čechách zrušeny, ale klášter Emauzy stojí podnes na konci velkého Náměstí Karlova a o pomlásce slavívá se tam velká pouť; je-li v ten den pěkně, přicházívá půl Prahy do Emaus a každý kupuje pouti těm, které má rád, bývát na Karlovu Náměstí náramné množství krámů a bud s takovým zbožím, jaké se na poutích obyčejně prodává. Poněvadž ale v Praze nejsme, tedy si musíme teprva rozmysliti, kam dnes půjdeme procházkou.“

„Tentokrát půjdeme po jídle do poustevny“ pravil otec „a navštívíme hodného, starého poustevníka M e n r á d a. Tam budete mít vy dítky hodně radostí a my dospělí potěšíme se zajisté také.“

„Jak? Co že? Do poustevny, k starému poustevníkovi?“ pravil přítel otcův, cizí obchodník, jenž tu byl právě návštěvou. „Což nám bude moci ten lesní muž moudrého povědít, a což uvidíme v poustevně pozor hodného?“

Otec pravil: „Nemyslete si, že je muž ten sprostý, nevědomý lesní bratr. On je velmi cti-hodný kmet, avšak ještě silný a čilý, skoro jako mladík. Dříve býval královským dvorním zahradníkem a vrchním dozorcem všech královských zahrad; množství zahradníků, pánů i mládenců bylo mu podřízeno. Také ho pozvali hrabata i knížata na statky své velmi často na radu, když chtěli zakládati nové sady, anebo okrášlovati staré. On je zvyklý s panstvem zacházeti, má velkou zkušenost a mnohonásobné vědomosti.

Teprva ve vysokém věku vzdálil se světa, aby byl živ jedině Bohu a sobě.

Příbytek jeho není také obyčejná poustevna, nýbrž velmi hezký, dosti prostranný dům, jenž je tak, jako pěkná kaple podle něho stojící, staven v slohu starodávném, jenž sluje gotický. Asi před dvěma sty lety dala jistá bohatá, nábožná vdova, která tu v městě přebývala, tuto poustevnu vystavěti a na jaře a v letě strávila v ní mnohý den. Vyhlednutí z té poustevny na celou rozlehlou krajinu vůkolní je rozkošné a milokrásné. Avšak mimo to najdete tam ještě jiné potěšení, o němž vám teď ještě nic neřeknu. Za-

jisté toho nebudete lítovati, jestli nás tam vyprovodíte.“

Po obědě dala se tedy rodina i s hostem na cestu k poustevně. Velkonoc připadla toho roku velmi pozdě, jaro však začalo velmi záhy a skvělo se již v úplné kráse. O, jak velice radovaly se dítky, jak žasnuly, když vyšly z úzkých, temných ulic městských ven před bránu a rozhlédly se vůkol sebe.

Střídavě volalo brzy to, brzy ono: „O jak krásně, jak krásně je zde! Jak jasná a modrá jsou širá nebesa! Jak libě a teplounce svítí slunečko! Jak se všecko vůkol zelená a květe! Luka jsou plna kyticěk a stromy plny květu! A osení, jak je krásné, zelené a již tak urostlé! Tamto letí dva motýlové, a tuto na zeleném listě v křovíčku visí chroust, ačkoliv je teprva duben! A jak překrásně zpívají ptáčátka! Tamhle na větvičce nízké jabloně štěbetá strnádek a ve vršku oné hrušky klokotá pěnice. A aj! tu z tohoto zeleného obilíčka vyletěl vzkřivánek a hle! hle! jak se vznáší vysoko do vzduchu, pln radosti a potěšení, líbezně zpívaje, aj! tak vysoko již vyletěl, že ho není vidět, jen slyšet je ho ještě! Velkonoc je nejkrásnější, nejutěšenější doba celého roku.“

„Tak jest,“ přisvědčil otec. „Neslaví se velkonoc na jaře bez příčiny. Na jaře vstal Kristus Pán z mrtvých, na jaře slaví celá příroda své všeobecné z mrtvých vstání. Na těchto lu-

kách nebylo ještě před několika týhodny ani zelené travičky; a teď — jaký to zázrak! — nesčíslné trávy, kvítí a byliny vyrostly ze země. Stromy stály v zimě suché a jako mrtvé, nebylo na nich ani jedinkého lupínku, a teď se stkví, nově oživeny, nesčíslnými listy a květy. I dokonce tamhle ta stará, vyhnílá vrba u potoka vypouští lupení a žije znova.

Tuhle na tomto poli nasil hospodář na podzim zrní do černých brázd a zavlácel je. Sníh a led pokrýval půdu. Zrní však oživilo v zemi a vzrostlo již teď vysoko, za několik však měsíců bude se skvíti zlatými klasy. A miliony klasů, lupenů a květů, které nikdo sečísti nemůže, zvěstují nám, téměř jako tolikéž jazyků, naději na věčný život po smrti.

Tisíce tisíců motýlů a malinkých broučků a letního hmyzu ležely pohřbeny v zemi jako mrtvé, teď však vyšly zase v krásnější podobě ze svých hrobů. A tak vstanou někdy i lidé z mrtvých, kteří před námi živi byli a teď v hrobech odpočívají, proslaveni jako Kristus o svém vzkříšení. Protož se zpívá o velkonoci ve všech kostelích: Aleluja! chvalořečte Hospodinu!“

Po všech cestách, chodnících a stezkách procházeli se nesčíslní lidé v svátečním oděvu. Kde však se užší stezka odděluje a k poustevně se obrací, tam už nebylo skoro nikoho.

Dítky, jenžto posud tiše a pokojně před rodičema kráčely, daly se do skákání a do zpívání,

a z úst všechněch ozývalo se: „Aleluja! aleluja!“

Když přišla malá ta společnost až na pahorek, na němžto poustevna stála, obdivovali se nejprvé všickni čarokrásné vyhlídce na údolí, bohatě oseté. Pak vzal otec rukověť od zvonečku, na dveřích poustevny přidělaného, a zazvonil.

Sluha v zeleném obleku, syn jednoho zahradníka, jehož si Menrád v službě podržel, protože byl otec jeho velmi hodný muž, otevřel dveře. Hned na to však přišel sám poustevník, jenž rodinu tu již dávno, jakožto vši vážnosti hodnou, a zvláště ctihodného otce velmi dobře znal a vysoce si ho vážil. Vykročiv ze své jizbičky pozdravil všecky s patrnou radostí a s ušlechtilou slušností.

Vážný ten muž v dlouhém, tmavohnědém hábitu s kadeřemi sněhobílými a s jasnýma, přívětivýma očima, vzbudil v cizém hostovi neobyčejné podívení: „Ai, ai!“ řekl sám u sebe a opakoval to později několikrát nahlas: „Tento poustevník není takový sprostý bratr, jací chodí v hrubém rouchu. Velmi způsobile chová se a hábit má také z pěkného sukna.“

Toto poznamenání o suknu nebylo bez příčiny; vedlť pán ten obchod zvláště v sukně.

Matka chtěla jít nejprvé do velké kaple. Klekla s dětmi před oltářem. Obraz na oltáři představoval Spasitele z mrtvých vstalého, jak se

zjevil truchlící Marii v zahradě. Právě ono okamžení bylo na obraze představeno, kdežto Marii, která ho mněla dříve za zahradníka, svým jemným, dobře jí známým hlasem pravil: „Maria!“ a kterak ho poznala a plna nevýslovné radosti zvolala: „O, můj Učiteli!“

Me n r á d koupil tento obraz za nemalou cenu a ozdobil ním oltář.

Matka pravila, když se chvílku nábožně byla pomodlila a pak zase povstala: „Obraz tento na oltáři je velmi půvabný a nikdo se na něj nemůže podívat, aby nebyl povzbuzen k pobožnosti. Z mrtvých vstalý Vykupitel vedle otevřeného hrobu představuje nám patrně věčný život po smrti, a Maria Majdalena, která tak utěšeně a plna radosti k Vykupiteli hledí, vyobrazuje nám radostné shledání po smrti velmi krásně.“

Otec pravil: „I ty dvě palmy vedle skály hrobové nejsou bez významu; zvěstují nám vítězství života nad smrtí. I na nás čeká palma vítězství v nebesích, budeme-li trpělivě všecko zlé snášeti a skonáme-li u víře v Spasitele z mrtvých vstalého.“

Cizí pán doložil: „Velmi pěkně je na tom obraze také vidět, že se přihodila ta utěšená událost v zahradě. Země v předu je pokryta květinami. Založil bych se, že bývalý pan zahradník tento krásný obraz proto tak draze koupil.“

Matka, nežli z kaple vyšla, zastavila se ještě

jednou před tím krásným obrazem, a pravila, truchlivě slze si utírajíc: „O, jak potěšitelná je naděje na shledání po smrti! I já doufám, že spatřím zase všechny své přátele a nebožku matinku, která umřela posledního podzimku.“

„A také naši milou sestřičku uvidíme zas“ volaly děti radostně, „která nám chudinka umřela v zimě a nebylo jí ani dvanáct let! O, to bude radost, až se s ní zase shledáme!“

Otec pravil: „O, kdybychme neměli naděje na život a shledání po smrti, byli bychme nejbídnější tvorové na světě. O díky, čest a sláva božskému Vykupiteli! On nám tuto naději svým z mrtvých vstáním ujistil a zabezpečil, tak že nemůže být o tom žádné pochybnosti.“

Pak vedl Menrád hosti své na zahradu. Umění svého zahradnického nevzdal se byl v poustevně; naopak, ješto ve své samotě pořád čísti a modliti se nemohl, byla zahrada jeho nejmilejším zaměstnáním a pookřáním. Mnoho květin prezimovol v skleníku svém a mnoho jiných vypěstil v pařeništích, a tak bylo v jeho zahradě o velkonoci již mnoho květoucích keřů, které jinde někdy až o svatém Duše rozkvítají.

Otec, matka i děti byli tím velice překvapeni a radostí naplněni. Cizí pán, jenž byl velký přítel květin a výborně je znal, obdivoval se zvláště záhonkům hyacintů a petrklíčů a Menrád ho vedl k malému lešeníčku, na němž nejvzácnější a nejkrásnější hyacinty v úhledných

kořenáčích v řadách tak pěkně sestavil, že je bylo všecky velmi pohodlně vidět. Cizí pán byl užasnutím celý ztrnulý a nemohl se na ně ani dost nadívat, ani se jim nadívat.

Menrád pravil: „Zahrada je jako rozevřené evangelium, v němžto můžeme čísti o z mrtvých vstání a o novém životu. Místo slov je to psáno písmem květinovým, a písmu tomuto může každý rozuměti, buď si jakéhokoli národu. Jaký to v pravdě zázrak; že se promění nepatrná semínka nebo cibulky, které sázíme do země, a v tak překrásné podobě opět ze země vypučí!

Zahradník má velmi poučlivé povolání. Všecko, co má před očima, upomíná jej na pohřbení a z mrtvých vstání. Z té příčiny, když vidám květiny tak rozkvétati, ano tak říkáje z mrtvých vstávati, zpívávám často píseň:

Vstaneš, o popeli můj,
až tě povolá Bůh tvůj
z hrobu k nesmrtelnosti,
k nebeské blaženosti!

Aleluja!

Zaset jsem, bych vykvět zas!
Žní až se přiblíží čas
živé klasy nebes Pán
shromáždí v nebeský stán!

Aleluja!

Mezi tím, co se hosti poustevníci s květinami těšili, prostřel sluha Menrádův na stůl,

který stál na pohodlném místě v zahradě pod košatým stromem, a nanosil na něj rozličných lahůdek pro občerstvení. Dítka si sedly hned na lavičku u stolu, otec a matka však posadili se na sesle, pro ně z poustevny přinešené, a nedali jinak, nežli aby si sednul Menrád mezi ně.

Cizí však pán nemohl se od těch hyacintů a petrklíčů ani odtrhnouti a pravil: „Květiny jdou mi teď nad jídlo a pití.“

Když se rodiče a dítka občerstvili, a dítkám to po trochu delší procházce zvláště dobře chutnalo, pravil Menrád:

„Velmi krásné je to od Vás, že jste na památku toho příběhu, o kterémž dnešní svaté evangelium vypravuje, pěšky sem se na cestu vydali, ačkoli byste se sem v kočáře byli mohli vezti. Rád bych tedy udělal těm hodným dítkám také nějakou malou radost a tuším že mi k tomu dá příležitost jiný starý obyčej.“

Za starodávna povídávala se křesťanskému lidu, zvláště však mládeži i v samém kostele žertovná, avšak poučná pohádka, které říkali: „pohádka velikonoční.“ Jak ten zvyk povstal, nevím. Snad se chtělo v tento čas všeho použiti, co mohlo posloužiti pro obveselení lidu.

Obyčej ten, poněvadž se do chrámu Páně sám o sobě nehodil a později se ještě zvrhnul a zohyzdil, byl tedy vším právem zrušen. Avšak za mého dětinství ještě pozůstával, a já se pa-

matuji, že jsem asi před padesáti nebo šedesáti lety pohádku tu slyšel a ona se líbila nejen mně, nýbrž každému, nechť byl starý nebo mladý.

Tuším že se bude líbit i těmto dvěma čiprným chlapečkům a třem přívětivým panenkám, a rodičové se budou aspoň z potěšení dítek svých radovat.

Poněvadž jsem tu pohádku od té dávné doby nikde vypravovat neslyšel a jeden přítel můj, který se zná velice v knihách, s jistotou mě ubezpečoval, že ji také tištěnou nikde nenašel, tedy bude pro vás docela nová. Jestli byste ji poslechnouti chěli, budu ji povídat.“

Dítka tleskaly ručičkami a volaly: „O povídejte, povídejte jen! My neposloucháme nic tak rády jako pohádky.“

„Nežli však začnu povídat“ podotknul ještě Menrád, „musím napřed o té pohádce něco připomenout.

Povídka ta je předně vymyšlena jen pro užitek a nazývám-li ji pohádkou, tedy tím výslovně prohlašuji, že se příběhy, které se v ní vypravují, skutečně nestaly. Protož se na to bezpečím, že neřeknete, že lhu.

Za druhé: Jakožto jedna z osob hlavních přichází v této povídce — smrt. Neznámý skladatel, který nám předvádí smrt v žertovné pohádce, měl nepochybně ohled uvykati nás na to, abychme myslívali na smrt s utěšenou myslí a nepředstavovali si ji tak strašlivou, jak obyčejně,

nýbrž utěšitelnou a pokoj přinášející. A v pravdě: Kdo věří v Spasitele, jenž vstal z mrtvých, kdo věří v Toho, kterýž jest život a vzkříšení, ten se nemůže báti smrti a hrobu.“

Na to vypravoval následující pohádku.

Částka druhá.

Chudý nádenník.

Jednou byl živ chudobný nádenník, jmenem Jakub. Byl to nad míru nábožný a pilný člověk. Za manželku vzal si Markyt u, nejchudší, avšak nejpobožnější děvče z celé vesnice, která se jmenovala Dřevnice.

Žili spolu v pokoji a svornosti a živili se výdělkem rukou svých. Chaloupka jejich byla zajisté nejmenší a nejnepatrnější v celé té odlehlé vesničce lesní, oni však se mněli za nejšťastnější lidi na světě.

Bůh požehnal manželství jejich překrásným synáčkem. I oblekl tu Jakub sváteční svůj kabát a šel k mlynářovi do vesnice, u něhož obyčejně nádenničil, poprosit ho za kmotra.

Mlynář byl velmi bohatý a kromě výnosného

mlýna měl ještě mnoho polí a luk; on však byl velmi lakomý. I řekl nádenníkovi: „Je to ovšem hezká věc jít kmotrem, avšak to stojí peníze. Nemusím-li, nevydám ani halíře — nemohu vám tedy pomoci.“

Jakub odešel zarmoucen a vzdychnul: „Ach Bože! což záleží tomuto muži víc na tom bídném penízi než na mém nebohém dítěti, jehožto dobrodincem by mohl býti na čas i na věčnost?“

Chudobný ten člověk šel tedy k hospodskému ve vsi a prosil ho úpěnlivě, aby mu prokázal křesťanskou tu službu.

Hospodský však byl velmi hrdý a vysokomyslný muž a pravil: „Jak se můžeš opovážit, přijíti s takovou prosbou k takovému muži, jako já jsem? Tys poslední ve vsi a dáš nejméně utržiti; vždyť nenavštěvuješ mou velkou, pěknou hospodu celý rok! Jdi dál a hledej si sobě rovné!“

Jakub odešel a myslil si: „Hrdým býti je předce jen velká zpozdilost a převrácenost. Tento pyšný a nadutý člověk neváží si nábožného a křesťanského skutku, který by mu dělal čest před Bohem a přede všemi dobrými křesťany, jemu jde jen o marnou slávu světskou.“

Hodlal tedy poprositi jednoho mladého sedláka, který měl nejpěknější statek v celé vesnici. Tento mladý člověk nebyl ani lakomý ani ctižádostivý; on byl naopak velmi štedrý,

ano mohlo se dokonce říci, že byl marnotratný a po vážnosti světské nebažil ani dost málo.

Když mu nádenník prosbu svou přednesl, pravil: „Jak vidíš příteli, jsem zrovna přistrojen, mám boty s ostruhama a osedlaný kůň můj stojí přede dveřmi. Pojedu právě na výroční trh do Bukovce. Nějaký kejklíř vystavěl tam boudu, dělá v ní šašky a okazuje opice. Na tu kratochvíl musím se podívat a také prý je tam v pivováře dobré pivo. Nehněvej se tedy, že nemohu tenkrát tvoji žádost vyplnit; podruhé ti s radostí posloužím.“

Po těch slovech vyskočil na kůň a odkvapil. Smutně se díval Jakub za ním a prohodil sám pro sebe: „Ach, co je to za lidi! I tomuto, jinak dobrosrdečnému a dobročinnému člověku, záleží víc na kratochvíli a džbánu piva, než na mém nebohém dítěti a na posvátném obřadu.“

Hodný ten člověk byl u velké nesnázi, nevěděl, ke komu se má obrátiti, ješto se mu třikrát odřeklo, neboť nechtěl méně možným lidem výloh dělati. Také si nedůvěřoval hnedky domů jíti, poněvadž se obával, že by mohl matku, která na něho čekala, těmi nepříznivými odpověďmi zarmoutiti.

Vyšel tedy do polí a hořce plakal. „Dobrý Bože!“ zvolal „lidé nemají se mnou útrpnosti a odbývají mne; Ty však nikoho neopustíš, kdo v Tebe důvěřuje; smiluj Ty se nade mnou.“

Obrátil kročeje své k malé kapličce v polích,

v které se často modlíval. Stěny té kaple byly věkem celé šedivé, prejzová však střecha byla černohnědá a dvě velikánské lípy zastiňovaly ten kostelíček.

Jakub, když tam vkročiti chtěl, spatřil uvnitř milokrásného mládence. Dlouhé roucho jeho bylo bělejší nad sníh a světlá záře jasnější nad blesk, obklopovala celou postavu jeho. Skvěl se tak, jako se píše v svatém evanjelium o andělu u hrobu Vykupitelovu po Jeho z mrtvých vstání.

Nádenník se lekl. Mládenec však pravil mu přívětivě: „Neboj se, přijdu ti kmotrem; avšak nemohu ti dát nic do vínku.“

Jakub se hluboce poklonil a pravil: „Ach, ty dobrý anděli Boží! Tys příliš vznešený pro mne za kmotra; také se mi nejedná o peníze. Budiž andělem strážným novorozeného chlapečka mého, to mi bude milejší, než největší dar do vínku.“

Anděl posvědčil přívětivě a pravil: „Bůh ti pomůže jiným způsobem“ a zmizel.

Nádenník chtěl kratší cestou, než byl sem přišel, domů pospíšiti, aby zvěstoval manželce to dobré poselství. Když takto hbitým krokem po kraji lesa kráčel a k nejhustším křovinám přišel, vyšel z nich myslivec v zeleném kabátě s ohnutým peřím kohoutím za kloboukem. Tvář myslivcova a šklebivé usmívání jeho bylo nádenníkovi podezřelé a protivné a také pozoroval,

že mu čouhá pod dlouhým zeleným kabátem koňské kopyto.

I ulekl se a pomysll si: „To je zlý duch; Pán Bůh s námi a zlé pryč!“

Myslivec mu podával ruku, pazoury však na ni vtahl do vnitř a řekl mu: „Jakube, zde ruka má; buďme kmotři. Tuhle mám plný pytel zlata a stříbra. Podívej se, jak se třpytí ty dukáty a stříbrňáky! Boháči ti odřekli a co můžeš od chudých očekávat? Místo bídného peníze do vínku dám ti všecko toto zlato a stříbro. Buďme tedy kmotři.“

Chudobný Jakub však zvolal: „Nikoli, tys mně tuze špatný! Raději bych hlady umřel, než bych se dotknul jediného z tvých zlatých a stříbrných penízů.“

Zuřivě a s jiskřícíma očima podíval se na něho satanáš.

Jakub však pravil pokojně: „Ten, Jenžto za nás na kříži umřel a zase z mrtvých vstal, vzal ti všecku moc. V Něho důvěřuji a tebe se nebojím!“ Pak se poznamenal svatým křížem a ďábel zmizel jako kotouč kouře.

Když se již smrákati počalo, blížil se Jakub vesnici. Kráčeje podlé hřbitova pomysll si: „Vejdu tam, navštívit hroby nebožtíka otce a nebožky matky. Rozpomenu se při tom na dobrá naučení a potěšitelná napomínání milých rodičů a pomodlím se u zelených hrobů k Pánu Bohu, aby se vyplnilo požehnání, které mi dali

milý otec a milá matka má na smrtelném lůžku.“

Když skrz černá vrata práh hřbitova překročil, potkala ho s kosou a sypacíma hodinama v kostlivčích rukou — smrt, a pravila mu : „Půjdu ti za kmotru.“

Na to řekl Jakub : „Tys v pravdě pomocnice chudých, oni skrze tebe zbohatnou — ale na onom světě ! Ty z nich snímáš všechna břemena a vysvobozuješ je ze vší nouze. Často již potěšilo mě v mých strastech a utrpeních vzpomenutí na tebe. Myslím na tebe často, milá paní zubatá, kmotrou však mi nemůžeš býti, neboť kdybysi vstoupila ku křtitelnici, utekl by duchovní i kostelník strachy.“

Smrt řekla : „Nestarej se nic, dobrým lidem nejsem strašlivá, nýbrž milá a žádoucná. Jsem jim poslem, který je volá z tohoto slzavého údolí světského a přivádí je do nebes, k věčným radostem. Tvůj farář je nábožný člověk, jemu bych se zdála tak přívětivou jako anděl. Kostelník ale není tak nábožný, a snadně by se mohlo stát, že by se mne zhrozil a utekl. Budou sice ještě jiní lidé na křtu v kostele, avšak nic se nestarej ! Obalím se rouchem umrlčím, které zanechal Kristus Pán v hrobě. Oděna hrobovým rouchem Spasitele, jenž vstal z mrtvých, nebudu se nikomu zdáti strašlivá. Ohlaš tedy bez starosti duchovnímu a kostelníkovi křest ještě dnes, nikomu však neříkej, kdo bude

2*

kmotrem. Zejtra ráno přijdu zajisté v určitou hodinu na křest.“

Částka třetí.

Kmotra.

Když bylo dáno zvonečkem znamení ke křtu, šel pan farář, kostelník a babička s dítětem na ruce ku křtitelnici a čekali jenom ještě na kmotry. Tu vešla do kostela smrt, celičká zahalena bělostvoucím rouchem. Ruce měla až na konce prstů a nohy až k prstům celé zakryté a ještě dlouhý kus roucha vlekl se za ní po dláždění kostelním, tvář měla zastřenou nejútlejším, avšak jen maloučko prozračným závojem.

Pan farář, kostelník a babička užasli, ostatní však lidé, jenž byli do kostela přišli, šeptali mezi sebou: „Hle, hle, to je nějaká vznešená paní; nezdá se však být z naší země. Nejchudšímu člověku ve vsi podařilo se, vyprositi sobě nejbohatší kmotru!“

Když byl svatý křest vykonán, šeptala smrt nádenníkovi do ucha: „Pojď se mnou!“ Pak šla na hřbitov, zastavila se u hrobu rodičů Jakubových a pravila mu: „Ačkoli dle vůle Boha všemohoucího, nejvyššího Pána nad životem a

smrtí, lidem — kromě ctnosti a dobrých skutků — všecko беру, dům a statek, zlato a stříbro, perle a drahé kamení, mají-li jaké, tedy z toho předce nenechávám sobě nic. Pročež nemohu dítěti tvému nic do vínku dáti; předce však ti pomohu z nouze.

Poněvadž tvá žena leží a ty ji musíš ošetřovati, oba tedy nic vydělati nemůžete, měli byste brzy nouzi. Poslyš tedy rady mé. Vrchní Dubovský je těžce nemocen. Již tři lékaři ho opustili a ujišťovali, rameny pokrčující, že mu není pomoci. Poněvadž je ale svědomitý úředník a vždycky se přidržíval práva a pořádku, modlili se nejenom žena a děti jeho, nýbrž také osadníci k úřadu tomu příslušní, velmi vroucně, aby mu dal Pán Bůh zase zdraví. Protož mi Bůh rozkázal, abych ho ušetřila.

Vezmi tedy některou léčivou bylinu, jakž je vy vesničané dobře znáte, nechť je jaká chce, usuš a rozmělní ji a toho prášku vezmi na konec nože a obal ho do bílého, tenkého papíru, anebo spař tu bylinku horkou vodou a naplň té spařeniny malinkou lahvičku. Zejtra přede dnem dej se na cestu k Dubovu, abys tam byl s východem slunce. Řekni manželce vrchního, že máš dobrý lék, jestli by ho chtěl pan vrchní užívat, že mu bude ještě té hodiny lépe, a za tři dni že se úplně uzdraví.

Tak se také skutečně stane, a každý se tomu bude hrozně divit a nad tím žasnout, a pak tě

budou brzy sem, brzy tam k nemocným volati. Já se ti zjevím u každého nemocného, mimo tebe však nebude mě nikdo vidět. Teď ale pamatuj si dobře, co ti tuto povím. Budu-li státi u nohou postele nemocného člověka, dej mu užívati tvůj prášek nebo kapky a on se jistě uzdraví; spatříš-li mě však státi v hlavách nemocného, nedej se ničím pohnouti k tomu, abys mu dal co užívati, ani toho nejmenšího, neboť musí takový nemocný umříti a tak by bylo brzy po tvé slávě.

Teď poslyš dále, co ti mám ještě říci a vtiskni si slova má hluboko do srdce.

Zavolá-li tě chudý člověk, musíš k němu jíti bez prodlení, nikdy však od chudých za svou práci ani krejcaru neber; od bohatých však můžeš nějakou odměnu vzíti za cestu a za potěchu, kterou jim dáš, a potom za to, coby jinak za léky byli vydali. Jenom nežádej nikdy příliš mnoho.

Peníze, které vyděláš, nechť tebe nezavedou k marnotratnosti, k bujnému živobytí, k opilství, karbanu a nádheře, nýbrž je vynalož sobě a jiným k dobrému.

Odívej se prostě a slušně, jak se patří na pořádného vesničana. Starou chalupu svou na spadnutí dej si znova vystavěti, avšak o nic lépe než ostatní stavení ve vsi. Zjednej si jen to, čeho v domácnosti nevyhnutelně potřebuješ, s

tím, co ti zbyde z výdělku tvého, pomáhej nuzným a potřebným.

Rád se modlívej a nedávej se ničím zdržovati od služeb Božích času nedělního. Ranní a večerní modlitbu vykonávej s pobožností, jako posud, a také se modlívej před jídlem a po něm. Vzpomínej si i přes den často na Boha, čím víc tím líp.

Nebudeš-li míti právě cesty k nemocným před sebou, pracuj tak jako jindy na poli, na louce, na mlatě. Tak, jako je modlitba pro zdraví duše nevyhnutelně potřebná, taktéž je i práce potřebná pro zdraví tělesné.

Slib mi, že všechno věrně vyplníš, cos tu ode mne slyšel a Bůh bude i dále s tebou.“

Jakub to slíbil a smrt — zmizela.

Částka čtvrtá.

Pan doktor Jakub.

Když ranní červánek následujícího jitra nad temným lesem vyvstával, urazil Jakub na cestě do Dubova již dvě míle, a když vstupoval do úředního domu, vycházelo právě slunce. Dráb mu přišel v ústřety a ptal se ho, co žádá. Jakub

mu pověděl, proč sem přichází. Dráb mu řekl, aby počkal dole ve vrátnici a šel nahoru k paní vrchňové, povědít jí to.

Ve vrátnici bylo již několik měšťanů, jenž sem přišli tak záhy zeptat se, kterak se nachází milovaný jejich pan vrchní; dva, jenžto v noci u něho bděli, seděli na lavici. Všickni byli velmi smutni.

Za malou chvíli vkročila paní vrchňová do jizby, pozdravila Jakuba přívětivě a vedla ho nahoru, kde ležel stonavý manžel její. Nádeník se velice zaradoval spatře, že stojí kmotra jeho, smrt, u nohou nemocného. I vyňal prášek, vysypal ho na stříbrnou lžici, nalil na něj trošku vody a dal ho užívat nemocnému pánovi. Smrt zmizela a nemocnému bylo za malou chvíli lépe.

Ještě toho dopoledne mohl vstáti s postele, den na to procházel se již v zahradě a třetího dne seděl již zase v úřadě u svého stolu a vyslýchá měšťany a vesničany.

Poněvadž měl výborný ten muž mnoho vznešených příbuzných a byl ode všech občanů srdečně milován, požívaje vůkol v celé krajině vysoké vážnosti, tedy se rozšířilo radostné poselství, že se zas uzdravil, hned na všechny strany; a to rychlé a neočekávané vyhojení tak těžké nemoci, kde nebylo již naděje na uzdravení, způsobilo všude neobyčejné divení a mnoho hluku.

Za málo dní na to, když byl Jakub, hojně obdarován, zas domů se vrátil, přišli již poslové z rozličných stran, aby šel k tomu neb onomu nemocnému. On nevěděl, kam se dřív obrátit, a byl skoro celý týden na cestě ode vsi ke vsi. Dobrá pověst jeho roznesla se i do jeho odlehlé vesničky a sousedé, kteří si ho posud málo byli všímali, dívali se na něj teď docela jináč. Ba mnohý bohatý sedlák smeknul před chudobným nádenníkem v plandě z hrubého plátna.

Když se sedláci nedělního času večer v hospodě sešli, nemluvalo se mezi nimi skoro o ničem jiném, než o neobyčejných uzdraveních, které Jakub na nemocných již dokázal. Jednou přišel obchodník, jenž se zbožím po zemi cestoval, do té hospody na noc a vypravoval o množství nemocných, kterým Jakub již pomohl, tolik pěkných věcí, že ho mnozí přítomní s otevřenou hubou poslouchali.

Posléze pak doložil obchodník: „V pravdě, doktor z Dřevnice, jak mu lidé říkají, je velmi pověstný lékař, a skrz něho se rozhlásí i vesnice vaše. Ani jeden nemocný, kterému dal užívat, ještě mu neumřel a s něčím takovým nemůže se ani jediný doktor na světě vykázat! Ten rozumí svému umění!“

Hojič vesnický zvolal však zuřivě; „Nic nerozumí, docela nic nerozumí umění lékařskému. Jakž se mohou lidé jen divit, že mu neumírá žádný nemocný? Pozoruje-li, že není nemocnému

již pomoci, nedá mu nic užívat, to je to celé tajemství.“

„Ano to je to tajemství!“ přisvědčil obchodník, „nač pak se má nemocný hořkým a kyselým užíváním soužit a nač má peníze za to vydávat, když jste o tom přesvědčeni, že mu žádné lékařství již nepomůže? Doktor Dřevnický je tak dobře poctivý muž jako výborný lékař.“

Jednou ráno, když se byl předešlé noci Jakub hodně pozdě od nemocného vrátil, vkročil pyšný hospodský s truchlivou tváří nesměle a pokorně do jizby jeho a pravil: „Milý pane doktore Jakube! Jednou jsem s vámi zacházel nevlídně a pohrdavě. Chybil jsem tím. Avšak to nebylo rozumné ode mne, neboť nikdo neví, kde mu jiný může býti dobrý. Odpusťte mi a neodplacujte mi to teď. Jediná dcera má je na smrt nemocná. O, prosím vás poníženě, pojdte se mnou a pomozte jí. Vždyť víte, že je děvče to dobré, nábožné a rozumné a také nad míru sličné.“

Jakub s ním šel bez meškání. Na štěstí stála smrt u nohou nemocné dívky. I pravil tedy Jakub: „Upokojte se, dcera vaše uzdraví se.“

A tak se stalo. Hrdý hospodský dal poníženému nádenníkovi, ne tak jemu, jako sobě na čest, znamenitý dar a od té doby stal se největším chvalořečníkem svého milého přítele, pana doktora Jakuba.

Mladý onen sedlák, jenž raději na trh jel, nežby byl šel kmotrem k svatému křtu chlapčka Jakubova, přitáhl si prostopášným životím úbytě. I dal tedy Jakuba prosit, aby k němu přišel, poskytnout mu lékařské pomoci.

Jakub šel k němu bez odkladu, myslil však cestou: „Ty milý Bože, tu nebude asi pomoci! Ten mladý člověk hřešil přílišně na své zdraví. Kdekoli byla nějaká pitka nebo muzika, musil při ní být a tak podrýval svůj život. Kdyby byl raději pamatoval na staré přísloví: „Šetři v mladosti, budeš mít v starosti!“ Tenť bude asi musit zemřít v nejlepším věku beze vší pomoci.“

Když vešel Jakub do jizby, spatřil také skutečně smrt v hlavách nemocného. Dobrosrdečný Jakub měl upřímnou útrpnost s vychřadlým, vybledlým nemocným, jehožto tváře dříve zdravím kypěly a jako růže se rděly.

Se slzami v očích pravil mu: „Milý Filipe, jak rád bych ti pomohl! Pro tuto nemoc však není žádného koření.“

„Myslil jsem si to“ vzdychnul nemocný; „neměl jsem býti tak lehkomyslně a nepředloženě živ.“

Jakub řekl: „Dobře jest, že to nahlížíš; obrať se tedy k Bohu a lituj své lehkovážnosti. Dej prositi pana faráře, aby k tobě přišel a čin pokání. Poněvadž jsi ukrátil časný život vlastní vinou, tedy se přičiň aspoň, aby ses nepřipravil také o věčný život.“

Filip učinil dle této dobré rady a pokojně hleděl smrti své vstříc. Za několik neděl pohřbili ho.

Za nějaký čas na to rozmohla se ve vsi prudká hlavnička a mnoho lidí stonalo. Ku všem byl volán Jakub. Od chudých nebral za své přičinění ani toho nejmenšího, ba on jim rozdal všecko, co dostal ve vsi od bohatých.

Poněvadž byla v obci velká nouze, ohlásil pan farář dobrovolnou sbírku na chudé. Dva cti-hodní, staří mužové chodili po všech zámožnějších domech a sbírali almužnu. Bohatý mlynář dal, dosti mrzutě — krejcar!

Brzy na to však uchvátila hlavnička i jeho. Poslal tedy bez odkladu pro Jakuba. Smrt stála u nohou a nemocný řekl: „Jakube pomůžete-li mi, dám vám deset tvrdých tolarů!“

„Nikoli!“ odpíral Jakub. „Od vás nevezmu ani halíře, ačkoli vám pomohu.“

I usmíval se nad tím ten lakomec. Jakub ho znal a věděl, že nebude zajisté v slovu státi, pročež pravil: „Rád bych vás však za něco málo poprosil. Poněvadž, jak pravíte, deset tolarů mi dáti chcete, pošlete je panu faráři, aby je rozdal chudým. Dokud nebudu mít v ruce list od pana faráře na obdržení těch peněz, nedostanete ode mne žádného lékařství.“

Lakomý ten člověk byl by raději zemřel, nežli tolik peněz vydal. Mlynářka však donesla těch deset tolarů panu faráři, aniž mužovi pro-

zatím něco řekla, odevzdala Jakubovi list na obdržení od pana faráře a Jakub jí dal prášinek v úhledném, pozlaceném papírku. Mlynář se zas uzdravil, často však si trpce stěžoval, jak draze mu přišel ten prášek.

Vzdor své štědrosti a dobročinnosti k chudým, ustrádal si Jakub hezkou sumu peněz. I dal tedy starý svůj a vetchý domek zbořiti a nový vystavěti. Tento nový dům byl ovšemf větší, avšak byl staven zcela v tom vesnickém způsobu jako předešlý, jenom že ho pokryl Jakub místo došků taškami.

K tomu si prikoupil velkou, pěknou zahradu, která ležela vedle domu a jindy k němu patřila, avšak nebožtík jeho otec musil ji prodati z nouze. Malý kus té zahrady byl upravený na zeleninu, na největším však díle stály úrodné stromy, které sázel ještě otec Jakubův.

Ješto v zahradě hodně trávy rostlo, koupil Jakub dvě pěkné krávy. Markyta, manželka jeho, radovala se velice, že měla teď v domě, v chlévě a na zahradě dosti práce a pracovala bez ustání. Jakub zjednal sobě i manželce od hlavy do paty nový, velmi dobrý šat, kterýž však nebyl o nic lepší a vzácnější, než nosili jiní, počestní sousedé ve vsi.

Nábožní a pilní ti manželé byli v novém domě utěšeně živi a Jakub říkával častěji: „Za dům i zahradu máme co děkovati nábožnému požehnání umírajícího otce mého. Pravda jest a

pravda zůstane, co stojí psáno v písmě svatém :
„Cti otce svého slovem i skutkem, a přijde tobě
požehnání jeho. Požehnání otcovo staví a u-
pevňuje domy dítek.“

Částka pátá.

Nemocný kníže.

Jednoho krásného jarního večera seděl Jakub v zahradě své pod květoucí jabloni; Markyta s chlapečkem, který již mluvit začínal, seděla vedle něho. Před ním stál jedlový stoleček a na něm byla — hlíněná mísa ssedlého mléka a bochník chleba.

Tu přikvapil náhle jízdný posel tryskem do vsi, ptal se po příbytku rozhlášeného doktora, sestoupil před prahem jeho s koně a nenašed nikoho doma šel na zahradu a pravil Jakubovi :
„Jste vy pan doktor z Dřevnice?“

Jakub odpověděl : „Tak mi lidé říkají.“

„Nuže tedy“ pravil jízdný posel, „mám na vás velmi důležité poselství. Náš nejjasnější kníže pán stůně nebezpečně ; nejmilostivější paní kněžna rozkázala, povolati vás bez meškání ke dvoru. Já byl napřed vyslán, abych vám to oznámil a

vy abyste se zatím na cestu připravil. Knížecí kočár jede pro vás, nemohlo se s ním však dost rychle na těch špatných cestách v lese jeti, avšak brzy tu bude.“

Jakub šel honem do komory, vyndal nejlepší svůj šat, oblekl se a připravil si uzlíček, v němž se nacházelo něco plátenka, několik škatulek a lahviček s léky a rozličné koření. Tento uzlíček nosíval jindy na zádech a říkal, že je to jeho pocestná lékárna.

Za několik hodin přijel skvostný kočár a zastavil se před domem Jakubovým. Knížecí komorník vystoupil a pomohl Jakubovi do kočáru, sedl k němu a kočár se hned zas obrátil a odjel. Poněvadž byla již noc, musili dva jízdečtí před kočárem jeti a hořícími pochodněmi kočímu lesem svítiti.

Jelo se celou noc; na každé poště stáli čerstvé koně již pohotově a poštovští, když se přijelo již na silnici, jeli pořád cválem.

Po cestě vypravoval komorník Jakubovi, jak dlouho kníže již stůně a jak mnoho léků již marně využíval.

„Na žádost životního lékaře“ pravil komorník „byli ještě dva jiní doktoři povoláni. Jeden z nich je nejlepší lékař z celého města, druhý je dokonce profesorem na vysokých školách. Všickni tři drželi dohromady poradu či konsilium nad vznešeným nemocným. Avšak z truchlivých tváří jejich a z neurčitých řeči bylo vidět, že je

málo naděje. Předepsali však předce nový lék. Kníže užíval, bylo však mu den ode dne hůř.

Jedna dvorská dáma, která se byla právě s cesty vrátila, vypravovala zarmoucené kněžně o doktorovi z Dřevnice a ujišťovala, že se všickni nemocní hned uzdravili, jak mile jen jedinon lžičku medicíny od něho užívali. Kněžna považovala za prospěšno, poslati bez meškání pro vás, milý pane doktore. Někteří pánové u dvora pochybovali velice o těch zázračných uzdraveních, jakž léčení vaše nazývali, já však jsem příbuzný pana vrchního v Dubově a dosvědčil jsem to za docela určité a jisté, že ten výborný muž, jak mile váš lék užil, hnedky se uzdravil. I nabídnul jsem se, že pro vás pojedu a paní kněžna poctila mě tím rozkazem. Dobrotivý Bůh račiž jen dáti, abyste šťastně vytrhnul všeobecně milovaného knížete pána z této těžké nemoci, s kterou umění tak znamenitých lékařů nic vyvésti nemohlo.“

Ranní slunečko bylo již hodně na obloze vystoupilo, když vjížděl Jakub skrz vysokou bránu do zámeckého dvora. Dva sloužící v skvostném obleku, kteří na cizího pana doktora s toužebností čekali, běželi ke kočáru, aby mu pomohli vystoupiti. Jeden vzal jeho plášť a druhý za ním nesl jeho uzlíček. Průvodčí jeho, komorník, prosil ho, aby se odebral nahoru po mramorových schodech a vyprovázel ho.

Na konci schodou nahoře stál životní lékař

knížecí. Byl celý v černém obleku, měl na hlavě velkou, hojně pudrovanou paruku s několika sty kadeřemi, pod paždím držel placatý třírohý klobouček a po boku visel mu kordík. Kněžna mu rozkázala, aby uvítal toho znamenitého doktora tak uctivě co jen možno, což ho nemálo mrzelo. Jakub se před ním velmi hluboce poklonil.

Životný však lékař, když spatřil toho člověka v hnědém dlouhém kabátě s placáky, v zeleném puntu s kuláky, v brslenkách a dlouhých holinkách a s hrubým, třírohým kloboukem v ruce, prohodil mrzutě:

„Co tu chce ten sedlák? Máte-li doma nemocnou ženu nebo dítě, přijďte ke mně do mého příbytku, tam s vámi promluví. Zde v knížecím paláci není místo, abyste za mnou lezl. Jděte svou cestou, a to hned!“

„Ho, ho!“ zvolal Jakub, „jen se tak na lidi neosopujte, nepřicházímť já, žádat vás za lékařskou pomoc, nýbrž proto, abych knížete, dá-li Pán Bůh, uzdravil.“

„Co že? vy?“ zvolal s podivením životný lékař; „ten člověk musí bláznit! Hej, vy dva sloužící, odvedte ho odsud!“

Komorník pověděl životnému lékaři, že je ten člověk očekávaný cizí doktor.

„Ten?“ zvolal životný lékař. „Inu velcí učenci a znamenití duchové mají často podivné nápady. To je bláznivý vrtoch, že se pan kolega

jako sedlák nosí. Prosím však pro svou nezdvořilost za odpuštění.“

Jakub se nechtěl s tím pánem s velkou parukou dlouho zdržovati a žádal, aby ho dovedli bez meškání do pokoje stonavého knížete. Životný však lékař pravil:

„To nejde tak rychle! Zde panuje obyčej, aby se cizí lékař poradil nejprvé s domácím lékařem.“ I vedl Jakuba do zvláštního pokoje, který byl pro něho ustanoven a vypravoval všecky okolnosti, které se posud při nemoci knížete objevily a jmenoval nemoc i všecko, co se posud předepsalo latinskými a řeckými slovy.

Jakub vrtěl hlavou řka: „Z té hatlaniny nerozumím ani slova.“

„Jak že?“ zvolal zlostně životný lékař, „vy nerozumíte ani řecky ani latinsky a chcete se opovážit knížecí jasnost chtít léčit?“

„Co záleží na tom, jak se nemoc jmenuje?“ namítal Jakub, „podivná ta slova neuzdraví nemocného.“

„Slova nemocného ovšem neuzdraví“ připouštěl životný lékař; „ješto však nynějšího času — bylo to před dvěma sty lety — všecky lékařské knihy v latinském jazyku psány jsou a též mnoho řeckých slov se v nich nachází, tedy se musí každý, kdo se chce k umění lékařskému obrátiti, nejprvé těmto jazykům naučiti. Vy tedy nemůžete být žádným způsobem študovaným lékařem, totiž doktorem. Protož mám tím více

povinnost, skoumati léky, které jste s sebou přinesl, není-li v nich nic škodlivého.“

Jakub rozvázal uzlíček.

„Tu to máme“ zvolal životný lékař, „samý heřmánek, samý žebříček, samý bezový květ, mateřídouška a takové sprosté koření, které roste po všech polích, pastvinách a lukách, za každým plotem a u každého potoka. A tímto kořením domníváte se vyléčiti nemoc knížete pána? To příteli není možno! Zde je potřeba silnějších léků, které se k nám přivážejí přes moře.“

Na to pravil Jakub: „Ai, ai! Co mi tu učený pane povídati račte, připadá mi s dovolením trochu přihlouplé. Je to proti všemu zdravému rozumu. Jakžby neměl dobrotivý Pán Bůh nechat růsti léčivé byliny pro nemocné na našich polích a lukách, nýbrž tisíc mil za mořem? To by nebylo moudré! Nikoli, nikoli! já sám, dokud sem nebyl ještě doktorem, hojíval jsem křeče a zastuzeniny velmi šťastně heřmánkem.“

„Nemohu vám v tom naprosto odporovati“ pravil životný lékař, „pro domácí neduhy musí také domácí byliny růsti; litovati však musíme, že lékařové, kteří byli před námi živi, pozornost svou nejvíce na cizozemské léky obraceli. My nynější lékařové musíme se tedy držeti jejich zkušeností. Může však také být, že některý vesnický člověk nějakou bylinku proti jediné nemoci našel, a jako nějakým tajemstvím zde onde některý neduh její pomocí vyhojil. Kdyby

však chtěl takovou bylinkou všechny nemoce léčit, byla by to jenom opovážlivost a takový by nebyl ničím jiným, než mastičkářem. Dám tedy o vašem domnělém umění úřední zprávu a ponavrhnu, aby vám bylo léčení zakázáno. Zůstaňte zatím jen zde, a čekejte, co se vám dále rozkáže.“

V tom však okamžení vstoupil do pokoje komorník, který byl přijel s Jakubem, a kněžně příjezd jeho bez meškání oznámil. I pravil Jakubovi: „Její osvícenost knížecí poroučí, aby cizí pan doktor bez meškání do pokoje k nejjasnějšímu nemocnému manželovi jejímu přišel. Budu mít čest, pane, vyprovoditi vás!“

Částka šestá.

Obelstěná smrt.

Kněžna stála mezi dveřma pokoje knížecího a čekala na Jakuba. Byla již o tom uvědoměna, že je ten znamenitý a nad míru šťastný lékař — prostý sedláček! Protož se nedivila selskému jeho kroji. Víkala ho s velkou přívětivostí a vedla jej do pokoje.

O, jak užasnul Jakub, když vkročil do toho skvostného pokoje, který se mu zdál býti skoro

tak vysoký, jako kostel v jeho vesnici, a když spatřil malované čalouny, pozlacenou postel a na ni nebesa a záclony z červeného baldachínu!

Něco takového neviděl jaktě živ, i pravil hodně na hlas: „Patrně tu vidím, že nepomáhá ani zlato, ani hedbáví proti nemoci a smrti!“

I přistoupil k lůžku nemocného. Po pravé jeho straně stál anděl — jehož však toliko Jakub viděl — jasný jako světlo připraven k tomu, aby vyprovodil duši dobrého toho knížete do nebes, a díval se přívětivě na Jakuba, jako na nějakého starého známého. Na levé straně blíkala pod postelí tmavá, černá příšera s červenýma ohnivýma očima a čouhala, zdali by duši knížete ještě lapiti nemohla, zuřivě koukala na nábožného rolníka, jenž byl její pytel peněz tak hrdinsky zamítnul, zatínala silné své pazoury a hrozila mu strašlivě pěsti.

Avšak v hlavách lůžka stála smrt s kosou i sypacími hodinami, čehož se Jakub hrozně leknul, a nahybala se hluboko nad hlavu knížete. Kníže tvrdě spal, což prohlásil životný lékař za předchůdce onoho spaní, které trvá až do soudného dne.

Jakub neuměl city své krotiti a tak se přemáhati, aby neřekl nahlas, co si myslel; i zvolal tedy zřetelně: „Běda, běda! zde je zle! zde není pomoci! Ani můj lék, ani léky celého světa zde nic neprospějou!“

Kněžna se lekla. Ona sama a s ní všechny

knížecí dítky obklopily prostého sedláčka se slzami v očích a s bílými šátky v ručičkách, a prosily ho úpěnlivě, aby to aspoň zkusil, zdali by jeho léky přece ještě nepomohly.

Dobrému Jakubovi div srdce nepuklo a on sám dal se do pláče, i blížil se tedy pomalu k smrti a šeptal jí: „Prosím tě kmotříčko s sepia-týma rukama, jdi odsud a postav se do nohou!“,

Dutým hlasem, avšak tak, že to mohl jen Jakub dobře slyšeti, řekla smrt: „Nehnu se stoho místa, kde stojím!“

„To mě těší“ odpověděl Jakub „a tak to bude dobře! Ale ať mi stojíš v slovu!“

Na to zvolal nahlas na přistojící: „Obrátme postel; kde jsou hlavy, musí státi nohy, a kde jsou teď nohy, tam musí přijíti hlava. To jediné může ještě pomoci.“ I svlekl hnědou halenu a chytil postel v hlavách, komorník, jenž ho sem vedl, chytil ji v nohou a kněžna i princové a princezny pomáhali a šťastně postel obrátili.

Smrt hrozila Jakubovi zdviženou pravicí a pravila tak přísně, že se Jakub až zhrozil: „Pojď se mnou!“ Na to hned vyšla postranními dveřmi a Jakub šel za ni, srdce mu však silně tlouklo.

Kníže však, sotva že byla postel obrácena, probudil se, zdvihl hlavu, utřel si smrtelný pot a vzdychnul: „Bože, to je mi hezky! Všecken strach a všecka úzkost již zmizela a ta velká tíže na prsou je pryč. O Bože! budiž Ti věčná čest a sláva!“

Pak rozkázal, aby mu přinesli župan a dali mu něco jíst. Vstal, sedl ke stolu a jedl s velkou chutí. Kněžna, princové a princezky byly radostí a potěšením skoro bez sebe; celý zámek rozléhal se plesáním a radováním; všecko slavilo a velebilo Boha.

Když se byla první prudká radost knížecí rodiny drobet utišila, ohlížela se kněžna v celém sále po tom skromném a poníženém doktorovi vesnickém, který se tak rychle ztratil, že si toho nikdo ani nevšimnul. I kníže pán byl by ho rád viděl.

Několik dvořanínů šlo pro něho, nenalezli ho však nikde. Nadarmo hledali ho v celém zámku. I sami princové a princezky chodili z pokoje do pokoje, nikde však ho nebylo. I vyptávali se stráží, které stáli u vnitř paláce i venku, jestli ho viděli odcházeti skrz bránu paláce; avšak ani živá duše neviděla ho jediným okem. Člověk ten byl jako zmizelý a jako se světa vzatý.

„To je nepochopitelné“ řekla kněžna.

„Já bych mu tak rád poděkoval!“ pravil kníže.

„Kýžby se jen zase okázal ten hodný člověk!“ volaly knížecí dítky.

Částka sedmá.

Poslední napomenutí kmotřino.

Mezi tím, co kníže a kněžna, princové i princezny nad tím tak zarmoucení byli, že se hodný Jakub tak náhle ztratil, a každý v paláci hlavu si nad tím lámal, kam se asi poděl — byl on v knížecí kryptě, velké to podzemní kapli, která byla osvětlená četnými hořícími svícemi voskovými.

Místo obrazu byl na oltáři mistrovský kus umění sochařského z bílého mramoru, představující z mrtvých vstání Lazarovo. Na stěnách po obou stranách kaple byly mramorové desky, na nichž byla vyryta jména zemřelých knížecích osob a potěšitelná slova písmá svatého. Na příklad: „Přijde hodina, kdežto všickni, jenž odpočívají v hrobech, uslyší hlas Syna Božího a vyjdou na světlo.“ — „Míjitelné bylo tělo, nepomíjitelné vstane.“ — „Vyplní se slovo, stojí psáno: „Smrt je pohlcena od vítězství.“ — „Bůh utře všecky slze s očí jejich; pak nebude již smrti, ani truchlivosti, ani žalosti, ani bolesti.“ — „Vizte pravil Ten na trůně: „Všecko obnovuji.“

Do této krypty vedla smrt Jakuba tajnými chodbami kráčeji před ním. Před oltářem se

zastavila, obrátila se k Jakubovi, který se velice trásl, a pravila :

„Neboj se! Vedla jsem tě sem, kde tě nebude nikdo hledat, abych mohla s tebou bez překážky promluvit, a abys ty slova má pozorně a nábožně vyslechnul. Neboť mě vidíš tentokrát naposledy. Slyš tedy, co ti chci říci.

Nejprvé ti povím něco o méně důležitých věcech, totiž o časných tvých záležitostech. Kníže tě bude chtít udělat svým prvním životným lékařem. Nepřijímej tohoto místa; neboť nahlížíš zajisté, že jsi teď se svým uměním u konce. Aby se ti vděčným prokázal, bude tě dobrotivý kníže přece chtět u dvora svého podržet. Nabídnutí to přijmi, ženu a dítě nepřiváděj však sem. Přiblížíť se brzy doba, kdežto budeš zas toužiti po své otcovské půdě.

Řekneš-li to knížeti, dá tobě na vůli, aby sis vyprosil jakoukoli milost. Popros ho potom, aby byl tak milostiv a koupil ti to pěkné pole a tu velkou louku vedle tvé zahrady; a aby ti daroval tolik peněz, co potřebuješ na vystavení stodoly, na koupi dvou tažných volů a na opatření potřebného hospodářského náčiní. To ti povolí kníže s radostí.

Tolik o tom, co se týče tvého časného blahobytu; teď však přijde teprva to nejdůležitější, co ti důtklivě na srdce kladu, poněvadž v tom záleží blaženost tvá a syna tvého pro věčnost.

Budiž nejprvnější záležitostí srdce tvého,

abys vychoval svého chlapce, jehož kmotrou jsem, nábožně a po křesťansku. Pán Bůh dal tomu dítěti anděla, který se ti zjevil, za anděla strážného. Vstěp tedy dítěti hluboko do srdce, že ho tento svatý anděl všude provází a že musí tedy všecko tak činiti jako před jeho očima. Pravíť Kristus Ježíš o dítkách: „Andělé jejich patří vždy v tvář Otce jejich, kterýž jest v nebesích.“ Vyučuj dítě tedy, že je tento dobrý anděl ke všemu dobrému vždy napomíná a přede vším zlým střeží. Řekni mu, aby uposlechlo vždycky těchto dobrých vnuknutí, která se v něm ozývají jakožto hlas svědomí. Tak bude dítě podobno andělu Božímu — bude nábožné a bohabojné, proti lidem však tiché a laskavé a ty se na něm dočkáš jen samé radosti.

Onen zlý duch, který se ti okázal v podobě myslivce a chtěl tvou duši uloviti a leskem zlata tebe zaslepiti, bude se také o tvé dítě úkladně pokoušeti. Vynasnaží se, odvrátiti je od dobrého a pokoušeti je k zlému. Dej tedy pozor na dítě a to zvláště, aby nepřišlo do zlých příležitostí a ve společnost zlých tovaryšů. „Když lidé spali“ praví Kristus Pán „přišel nepřítel a nasil koukole.“ Bdi tedy nad dítětem a uč je, míti se na pozoru před pokušením. Tak se vyhneš vši žalosti, kterou mívají rodiče z nezdárných dětí.

Co však se týče mne, smrti, tvojí přítelkyně, tedy přede vším na mne nezapomínej, a až bude k tomu čas, napomeň také někdy syna tvého,

aby na mne pilně pamatoval. Já to okazuji lidem, nikoli slovy, nýbrž skutky, že je všecko, cokoli se nachází na tomto světě — rozkoš očí i těla a sláva lidská — ničím! Přede mnou zmizí všechna skvostnost a nádhernost světská jako bublina mýdlová.

Musím ti, dobrý muži, dosvědčiti, žes byl vždycky rozšafný a nábožný. Po celý život pracovals jen a modlil ses. Ke všem lidem byl jsi poctivý a pravdomluvný a prokázals jim tolik dobrodiní, co bylo jen v tvé moci. Zůstaň jenom s manželkou a dítětem vždy tak hodným, a až se jednou hodinka přiblíží, v které tě s tohoto světa povolám, nebudu já tobě na obtíž. Budu k tobě přívětivá a potěším tebe, jemně a útle vezmu tě do náručí a donesu tě na lepší svět — k Pánu Bohu do nebes!“

Jakub slíbil, že všecko věrně vyplní — a smrt zmizela.

Částka osmá.

Odměna.

Sotva že se byl Jakub z krypty do pokoje jemu vykázaného navrátil, vkročil k němu kva-

pně komorník, jenž ho byl přivezl z Dřevnice a pravil:

„Kníže pán chce vás učiniti svým životným lékařem; v radosti nad svým uzdravením projevil to před celým dvorem. Máte tedy ihned přijíti do jeho pokoje.“

Kníže, který si ve své těžké nemoci Jakuba ani nevšímal, podivil se nemálo, když před něho prostý ten sedláček vstoupil. Začal s ním mluvíti o umění lékařském, kterému také trochu rozuměl.

Jakub však pravil: „Tomu já nic nerozumím; nehodím se za životného lékaře.“

Kníže byl rád, že ho Jakub sám předešel a že tedy nemusí teď danému slovu dostáti, i začal pak mluvíti o polním hospodářství. Tu mohl Jakub na všecko řádně odpovídati a okázal, že se v tom dobře zná.

„Nuže dobře!“ pravil kníže k tomu řádnému rolníkovi, nad jehož neličeným chováním se usmáti musil; „činím vás tedy radou hospodářským, a dokud se o vás jinak nepostarám, jídejte s mými vyššími služebníky.“

Jakubovi líbilo se u dvora velice. Ačkoli však neměl nedůstatek zdravého rozumu a ve svých okolnostech moudrým člověkem byl, tedy přece ani dost málo o tom nevěděl, jaký mrav a obyčej u dvora panuje a proto se mu přihodilo ledacos nemotorného. Hned ponejprv, když seděl u jídla s komorníkem, dvorským zahradníkem,

životným myslivcem, podkoním a s jinými ještě, podali mu talíř polívky, a on, aby si ji posolil, sáhnul prstama do stříbrné slánky pro sůl.

Ten, co vedle něho seděl, řekl mu: „Sůl se brává na špičku nože.“

„To je snadná pomoc“ pravil Jakub, vzal ještě jednou špetičku soli prstama, nasypal ji opatrně na špičku nože a pak si osolil polivku.

Všickni u stolu měli co dělat, aby se zdrželi hlasitého smíchu.

Životný myslivec, veselý to člověk, použil potom každé příležitosti k tomu, aby Jakuba k něčemu směšnému navedl. Když přinesli na stůl první stonky chřestové, které byly zvláště krásné, nahoře modravě zelené, dole bílé jako sníh, ptal se Jakub: „Co je to za podivnou věc?“

„O, to je výborné jídlo“ řekl myslivec a stavěl se, jakoby chtěl chřest kousati od dolejška nahoru.

Jakub si nabral skoro plný talíř z mísy, vzal do ruky nejtlustší stonek a ukousnul od něho dolejší, bílý konec. Namáhaje však se, aby tu tvrdou kůru užvejkal, ošklíbal se při tom podivně. Konečně odstrčil talíř a zvolal: „Chvála Bohu, že jsem to překousal a konečně pozřel. To je špatná zelenina, zelí a řepa jsou mi mnohem milejší.“

Ti druzí však byli s tím docela spokojeni, že zůstal všecken chřest jim.

Podruhé přinesli raky na stůl.

„Jedl jste už někdy raky, pane rado?“ ptal se životný myslivec.

„Nejedl jsem jich ještě nikdy“ odpověděl Jakub. „Červených raků jsem dokonce ještě nikdy ani neviděl. Černí raci jsou u nás zde onde v potocích. My vesničané však štitíme se jich. Rybář, chytí-li nějaké, nosí je vždycky do města na prodej.“

Myslivec vybral si raka s novou, docela měkkou škořepinou a snědl od něho celé klepeto i se šlupkou, Jakubovi však dal na talíř velkého raka s tvrdou, ještě lonskou škořápkou a s velkýma klepetama. Jakub ulomil klepeto a vstrčil je do huby. Když je ale rozkousnul, ošklíbnul se šeredně a zvolal:

„Raci jsou tuze tvrdě pečení, celou hubu jsem jsi popíchal a rozškrabal, mně se zdá dokonce, že mi z ní teče krev.“ I vyplivnul klepeto na dlaň a všeobecný smích povstal z toho.

Jednou večer přinesli na stůl velkou lesní sluku, okolo ní však bylo jako ve věnci nakladeno malých sluček. Každý host vzal si nejprvé malou slučku, poněvadž se měla velká teprva na konec rozkrájet a snísti.

Jakub, když na něho došel řad pravil: „Já si vezmu toho velkého ptáka, tatíka těch malých, protože ho nikdo nechce“ napíchnul sluku a dal si ji na talíř.

Všichni se smáli a pověděli mu, že je z toho ptáka pro každého kousek určen; Jakub se vy-

mlouval svou nevědomostí a prosil velice za odpuštění.

Komorník, jenž knížeti při tabuli přisluhoval, povídal mu každého dne něco nového o vesnickém hostovi, což vznešené panstvo velice obveselovalo. Dobromyslnost však Jakubova získala mu přece přízeň všechněch.

Kněžna, kdekoli jej spatřila, říkala mu vždycky jen: „Dobrý muži!“ Jednou ho potkala v zahradě zámecké, držíc nejmenší princeznu na ruce. I zvolalo tu dítě: „Dob muž! dob muž!“ a od té doby říkali mu všickni u dvora: „Dob-muž.“ Toto příjmení líbilo se mu, a zůstalo mu až do smrti.

Přece však se mu to nikterak nelíbilo, že si ti, s nimiž u stolu sedíval, blázna z něho dělali. Také mnohá jiná věc byla mu zde protivná, tak že se mu to dvorské živobytí znechutilo. I šel tedy ku knížeti a pravil:

„Nemohu zde již déle vydržeti. Na začátku líbilo se mi ovšem všecko velmi dobře. Velmi příjemno bylo mi, beze vší starosti a beze všeho přičinění sedati k plnému stolu, na němž bývalo tolik vzácných krmí, jako by bylo každý den posvícení. Avšak, všelike ty sladké krmě nechutnají mi teď; nemohu se na ně již ani dívat. Notný krajíc černého chleba je mi milejší než dort. Milý dar boží nepřejí se člověku nikdy! Také mi chutnají knedlíky se zelím a s uzeným

masem o mnoho lépe než ústřice, artičoky a slučí lejno.

Vína jsou sice také dobrá, zvláště ta, která se nalévají do malinkých skleniček, zvíci náprstku; musím však vyznati, že mě neobčerstvilo ještě nikdy i nejlepší víno tak, jako napití chladné vody ze studánky v parný den ve žních. To nejhorší však zde je, že tu nemám co dělat. Vstávám-li ráno, jak jsem zvyklý, v pět hodin, tot zde leží ještě všecko v peřinách. A tu mi bývá dopoledne nesmírně dlouhé, proto že nemám nic na práci a s nikým nemohu mluvit. Také zde nemohu celou noc tak pokojně spát jako jindy a probudím se každou noc několikrát. Pustte mě tedy, za to vás prosím, zas domů do mé malé, přívětivé vesničky.“

Kníže se usmíval nad vypisováním Jakubovým dvorského života a pravil: „Chválím tvé předsevzetí. Tak ale, s prázdnýma rukama, nemohu tě pustit. Řekni upřímně, co by sis přál — nechť je to co chce.“

Jakub řekl: „Mělo bych ovšem velmi velkou prosbu! Vedle mé zahrady v Dřevnici leží kus pole a pěkná louka. Kdybych to míti mohl, těšil bych se z toho velice. Jeden zdejší obchodník, jenž několikrát ročně skrz Dřevnici chodí, povídal mi, že je to právě teď na prodej. Oba ty pozemky patřivaly veselému, marnotratnému sedlákovi, který bohužel vnejlepším věku mužném zemřel a se sám zhubil. Račte býti

tak dobrý, nejmilostivější kníže pane, a kupte mi to pole a louku.“

„Pole i louku dostaneš“ pravil kníže, „dám vrchnímu svému v Dubově písemní rozkaz, aby obé na můj účet koupil a tobě odevzdal. Tím jediným však by sis nepomohl a budeš mít k tomu ještě ledaco zapotřebí — není-li pravda?“

„Ovšemť, ovšemť!“ řekl nesměle Jakub, „přede vším dva volečky, abych mohl orat.“

„Nuže dobře!“ pravil kníže, „dám ti dohnati dva páry nejlepších tažních volů z mého pivováru v Bukovci. Kamž si ale postavíš ty voly a kam budeš skládati mandele a seno s pole a s louky?“

„K tomu by ovšemť bylo potřeba stáji a stodoly“ řekl zas Jakub, „já však si nedůvěřuji vaší osvícenost za to prosit.“

„I stáje a stodolu dám ti vystavěti“ pravil kníže, „a nařídím k tomu ještě správci v Bukovci, aby ti zjednal plůh, brány, vůz a všecko co potřebuje rolník na vzdělávání polí od nejmenšího do největšího a všecko z brusu nové.“

Jakuba polily slze radostí a vděčností, i skropil jimi ruku tak milostivého knížete. Pak šel také ku kněžně a rozloučil se s ní, s princem a princeznami v prolévání hojných slzí.

Když se s uzlíčkem na zádech a sukovkou v ruce právě na cestu dáti chtěl, vstoupil k němu do pokoje komorník, jenž ho sem byl přivezl a pravil:

„Nejjasnější kníže pán, dovolil mi na mé

nabídnutí, že vás mohu zas domů doprovoditi a navštívit při té příležitosti švakra svého, vrchního v Dubově. Musíte však mít strpení a zůstat zde ještě tři dni, nemohuť dříve odejít skrze mnoho práce.“

Jakub svolil s radostí, jakkoli toužil po domovu, po manželce své Markytě a po malém Kubíčkovi.

Když se knížecí kočár, se spřežením bujných koníků a na kozlíku s kočím, zlatem premovaným, jednoho dne pozdě večer před práhem Jakubovým zastavil, vyběhla kvapně Markyta s malým, červeným Kubíčkem na ruce přede dvéře, a matka i dítě vítaly tatínka.

Komorník jim dal hojné dary, kteréžto mu dala kněžna pro Markytu, aniž o tom Jakub co věděl, princové však a princezny dali mu též mnoho darů pro Kubíčka. Na to odjel komorník, aniž byl v jizbě poseděl, kvapně do Dubova.

S velkým potěšením poslouchala Markyta, když jí muž vypravoval, jak se mu u dvora vedlo, vskočila mu však do řeči, když jí to začal tuze obšírně povídat a pravila:

„Považ si muži, pole a louka vedle naší zahrady patří nám. Včera večer byl zde pan aktuár z Dubova, řekl mi to a odevzdal mi spis, který leží tamhle na okně, a v tom spisu jsou nám oba ty pozemky připsány.“

Časně ráno následujícího dne šel Jakub s

Markytou do polí, podívat se na to nové pole a na novou louku.

„O jak jsem rád, že jsem zas tu, že jsem se zas dostal z těch vysokých stavení, kde jsem neviděl skoro nic jiného nežli zdi, okna a dláždění. Jak velice těším se, že spatřuji zase tuhle to pole, na němž se bude obilí brzy metati, a ty zelené lučiny plny kvítí v záři sluneční a tamhle ten hustý, zelený les. Jak velice těším se, že jsem té zahálky sproštěn a budu teď moci svou vlastní půdu vzdělávati svým vlastním potahem. O Markyto! vroucí díky vzdávejme Bohu, že o nás tak laskavě a milostivě pečoval!“

Oba se procházeli modlice se, a nemohli přestati Pánu Bohu s radostnými slzami v očích vroucí díky vzdávati.

Jak mile se to rozhlásilo, že Jakub již zas doma je, přicházelo mnohem více lidí k němu než dříve, aby šel k nemocným jejich. Mluvilot se o tom v celé zemi, že byl kníže na smrt nemocen, že ho však doktor z Dřevnice uzdravil.

Sběh lidstva byl velmi velký, Jakub však jim řekl: „Teď již nejsem, anebo spíše nebyl jsem nikdy doktorem. Léky mé nepomáhaly vlastně nemocným, nýbrž Pán Bůh sám. Jak se to dělo, je tajemství, které mi zjevila — avšak jenom na krátký čas — kmotra má, nad jejímžto příchodem ke křtu synáčka mého lidé tak velice se divili. Teď však je tomu všemu konec a já neumím už nic. Nesmíte mě vydávati

za příklad, že může být sedlák doktorem. Kdyby vám sedlák, ovčák nebo podobný nějaký lék nabízel, řekněte jim: „Ševče, zůstaň při potěhu“ a pošlete, stůně-li vám kdo, k pořádnému, osvědčenému lékaři.“

Jakub se považoval za šťastného, že není ničím jiným než sedlákem. Ještě přede žněma vystavěl mu tesař z Dubova stodolu a chlív, a jak mile to stálo, přišli pěkní voli i s novým vozem z Bukovce.

Každodenně s velkou chutí horlivě pracoval Boha chválíc a velebic. Pilně všecko vykonával, co byl slíbil tam, v knížecí kryptě, a byl náležitým vzorem pilného a nábožného rolníka, až do smrti svojí.

Malý Kubíček pěkně dospíval, byl tak pilný a nábožný jako otec a pomáhal mu horlivě při každé práci. Dobrý syn uposlechnul vždycky vnuknutí dobrého anděla, a přemohl všecko pokušení ku zlému. Ve všem byl tak jako otec jeho — bohabojný, neunavený v práci, poctivý, správný a laskavý ke všem lidem.

A když konečně smrt přišla, aby povolala z tohoto světa nejprvé dobrého otce, pak nábožnou matku a konečně výtečného syna, nebál se jí ani jeden z nich všech. Po klidném a spokojeném živobytí vezdejším zesnuli všickni tiše a blaženě v Pánu, plni utěšené naděje v Krista Ježíše, kterýž vstal z mrtvých a je život a vzkříšení, že dá dušem jejich věčný život, a že po-

volá jednou také znovu zrozená těla jejich z hrobu k věčnému blahoslavenství.

* * *

To je pohádka, kterou ctihodný Menrád dítkám vypravoval. Dokud povídal, nespustily s něho oči a líbezné tvářičky jejich usmívaly se přívětivě, někdy však se žalostí a úzkostí zatemnily, posléze však byly celé veselé.

Matka pravila: „Ačkoli toto vypravování pouhá pohádka je, tedy jsou ta dobrá naučení, která se v ní pro vás milé dítky i pro vaše rodiče nacházejí, předce pouhá pravda. Pohádka ta podobá se lastuře, v které jsou perle, jenžto mají velkou cenu pro vás i pro nás, vaše rodiče.“

Otec pravil: „Povídka ta je velmi důvtipně vymyšlena. Začíná s chaloupkou vesnickou, vypravuje o lidech rozličných stavů a povznáší se až k trůnu knížecímu. Při mnohém žertu, který slouží jen pro zábavu, představuje nám velkou, vážnou pravdu: jakou cestou má kráčet člověk od kolébky až do hrobu. Již po svém zrození zasvěcuje se Bohu. Cesta jeho jde skrze radosti a žalosti jako skrz kvítí a trní.“

Bůh ho napomíná rozličným způsobem k dobrému, také však bývá pokoušen k hříchu, aby byl skoumán, to jest: v dobrém cvičen a utvrzen. Nejsa před smrtí ani hodiny bezpečen,

vznáší se takřka u prostřed mezi anděly a zlými duchy, až se posléze po skončení krátkého jeho života pozemského rozhodne, bude-li přináležeti na věky nebesům nebo peklu. Blažený člověk, jenž tak živ jest, že je smrt jeho narozením pro lepší život a že je mu vykročení z tohoto světa vkročením do nebes.“

„Tato pravda je drahým kamenem v povídce“ pravil na to cizí kupec, jenž vedl obchod i také v drahém kamení „všecko ostatní je obruba neb rámeček.“ Když začal Menrád vypravovat, přikročil byl pán ten také ke stolu, a stoje za sedadlem poustevníkovým na lenoch podepřen, poslouchal pozorně se zalíbením.

Mezitím naklonilo se slunce k západu. Matka vstala a děkovala šlechetnému kmetovi za přívětivé uctění a za příjemnou a poučnou zábavu. Menrád dal dětem ještě krásné kytice, které uvázal sluha jeho. Otcí a matce daroval dva krásné, právě rozkvětlé hyacinty v úhledných kořenáčích, jeden bílý, jeden modrý a pravil, aby je ti dva chlapečkové domů donesli. Cizího však milovníka květin potěšil několika vzácnými cibulkami květinovými, které mu daroval.

Velmi potěšeni a opětně děkující rozloučili se s Menrádem otec a jeho přítel, matka a děti. Na všech cestách spatřovali veselé lidi, kteří se do města vraceli.

Slunce zapadlo a vždy jasněji svítil měsíc. Nežli malá ta společnost branou do města vešla,

děkoval milovník náš květin příteli svému za překvapující potěšení, které mu připravil v poustevně těmi vzácnými květinami v plném rozkvětu.

„Cibulky hyacintové“ pravil, poklepnuv si na kapsu „těší mě velice. Ještě více však těší mě, že jsem seznal toho výborného zahradníka. V pravdě, nikdy nezapomenu na dnešní vycházku do Emaus a na tu velkonoční pohádku.“

V tomto směru je třeba upozornit, že vzhledem k tomu, že se jedná o
 velmi staré a často poškozené dokumenty, je možné, že některé části
 textu mohou být nečitelné nebo chybět. Všechny údaje jsou
 ověřeny podle dostupných zdrojů a jsou zveřejňovány s maximální
 přesností. Pokud máte nějaké připomínky nebo dotazy, obraťte se
 prosím na redakci.

Starý loupežný hrad.

Stacy Thompson 1894

Částka první.

Rodina uhlířova.

Daleko v horách přebýval jednou v prastarých časech poctivý uhlíř Vintíř. Dřevěná chalupa jeho stála na velké skále, okolo níž bylo rozloženo úzké, zelené údolí.

Stříbrojasný potůček tekł údolím; na jaře však rozvodnil se po každé strašlivě a válíval, pln bílé pěny, odtržená skaliska a vyvrácené stromy.“

Kolem údolí byla hrozná pustina. Lesnaté hory obstupovaly úval ten a nad vrcholemi černavých smrků a jedlí strměly v pozadí nebetyčné, sněhovitě chlumpy skalní.

Nebylo zde stopy lidského díla, kromě chalupy uhlířské a lávky přes potok, po které se chodilo k několika stupňům, vytesaným ve skále.

Avšak nedaleko odsud byl starý kamenný

lom, jehožto pestré skaliny velmi malebně mezi zeleným houštím prokukovaly, a na kopci trochu vzdálenějším vyvstávala polou sesypaná věž vedle zřícenin starého hradu loupežného.

V této odlehlosti a osamělosti přebýval Vintíř s manželkou svou Hedvikou a dvěma dítkama, Mikulášem a Teklou. Často se stalo, že tam nepřišlo živé duše několik neděl. Jen zajíci a srnci dávali se skoro denně v údolí vidět a někdy přišel v pravé poledne jelen z lesů dolů ku potoku k nápoji.

Vintíř porážel pilně dříví a pálil v lese uhlí brzy tu, brzy tam. Hedvika obstarávala domácnost a předla velmi pilně. Mikuláš pásal několik koz, které se po příkrých kopcích škrabávaly, Tekla však hlídala stádečko asi deseti ovec, které se pásly pokojně v zeleném úvalu a po nižších pahorkách.

Malá ta rodina žila velmi utěšeně v bázni Boží, v lásce a svornosti a nepřála si nic jiného. Dítka si myslely, že není nikde krásněji a skvostněji, než v jejich pustině.

Dětem byly hory a lesy celým světem. I zde nacházeli, poučovány jsouce od moudrého otce a nábožné matky, bohaté jeviště slávy Páně. Nízké keře jahodové, malinové a borůvčí plny červených jahod, malin a černých borůvek dělaly jim velmi mnoho a velkých radostí.

Jest-li že dítka vzácné, pěkné květiny našly, přinesly je, plny radosti vždy domů,

na příklad červený náprstník a tmavě modrý voměj, před nimiž je však otec varoval, poněvadž jsou jedovaté. Na větvičce brslenové s překrásnými, červenými plody, které se podobají kněžským čepičkám, nebo na větvičce, plné žaludů, které vězí v tak úhledných, zelených místičkách, měly děti, jakkoli chudé byly, často víc radosti, nežli děti nejbohatších rodičů na nejdražších hračkách. V čistounkém potůčku, na jehož obou březích pro radost dítek hojné květiny rostly, byli krásní pstruzi a na stůl Vintířův přišel mnohý zlatý pstruh, kterýby byl zdobil knížecí tabuli.

V blízkém lomu nacházeli se zvláště krásné zkameněliny. Mnohé kusy žlutavého lupku měly na sobě nejkrásnější otisky bylin, lupenů a květů. Mikuláš honil kozy velmi často v tuto stranu a vyhledal si vždycky nejpěknější kusy, přinesl je domů a sebral znenáhla dosti znamenitou zásobu. Pocestní, kteří někdy do hor přišli, kupovali takové zkameněliny a dobrý chlapec přinesl vždycky ztržené peníze otcovi s radostí.

Největší radost míval Mikuláš, když přihnal večer kozy domů a směl otce v lese navštívit a s ním v zelené boudě z jedlových větví u kouřícího milíře přes noc zůstat.

Odtud bylo dobře vidět na starý loupežný hrad. Když dole slunce již zašlo a vůkolní jedle černě vypadaly, skvěla se stará věž v lesku zapadajícího slunce ještě jasně jak oheň.

Jednou řekl Mikuláš: „Rád bych věděl, jak to vypadá uvnitř starého zámku. Až se tam někdy s kozami doštrachám, vylezu až na vrchol kopce, abych se na zříceniny toho zámku z blízka podíval.“

Otec mu hrozil zdviženým ukazovatelem a řekl: „Nedělej to Mikuláši! Staré zdi jsou na sesutí. Mohlo by se ti tam snadně neštěstí stát.“

Hoch se tázal: „Jak pak se to ale stalo, že byl ten krásný hrad tak ohavně pobořen.“

Otec mu vypravoval rozličné strašné příběhy o zlém rytíři, který tam jednou řádil. Dobrému chlapci bylo úzko a děsno, když uslyšel, že ten zlosyn lidi daleko široko olupoval a žil v přepychu a hojnosti, až se konečně míra jeho naplnila. Potom že byl chycen, mečem odpraven a hrad vypálen.

Na konci vypravování doložil otec: „Vidiš, tak se dařívá! Zlosyn neobstojí; on je jako tráva tamto na těch pustých zdech nahoře, která brzy usychá. Bůh tresce všecko zlé. Kdyby byl rytíř býval hodným člověkem, stál by hrad ještě ve své slávě, a byl by snad obýván až do dnešního dne od potomstva rytířova. Tak ale je ta věž památka soudu Božího pro tyto i pro budoucí časy.“

Částka druhá.

Mladá liška.

Jednoho dne pásł Mikuláš kozy své blízko lomu. Mezi tím, co ohryzoval veselý ten dobyteček křoviny, hledal chlapec zkameněliny. I zaslechnul najednou něco podivně kňučeti. Díval se bystřeji v ta místa a spatřil v jedné vylámané jámě mladou lišku, která tam spadla a po příkrých stěnách marně se snažila vylezti.

Mikuláš měl s tím nebohým zvířetem útrpnost. Hledal a našel kus polou zpukřelé jedle, slezl po ní jako po žebříku, drže se za pozůstatky větví, a vynesl šťastně spadlé zvíře. Donesl si lišče domů, aby je okázal otci.“

„Jemine“ zvolala sestra, když vkročil Mikuláš do světnice, „co to máš za podivného pejska.“

„To je lišče,“ pravil otec, „a je mu teprva několik měsíců. To ubohé zvíře je velmi vychřadlé a hlady polou mrtvé.“

Chlapec vypravoval jak je dostal. „To se nedivím, že má hlad!“ pravil otec. „Tys ale za to hodný chlapec, že ses ujmul milosrdně hynoucího zvířete.“

Matka přinesla talíř koziho mléka, a nebohé zvířátko vychlemtalo a vylízalo je hned s největší dychtivostí až do poslední krůpěje.

„Nech si lišče a hlídej je“ pravil otec, „bude nás k jídlu sice o jednoho více; avšak pro takového strávníka zbyde vždycky ještě něco.“

Lišče však bývalo opravdu vždy u jídla, naučilo se všecko žráti a zůstalo vždycky doma, jako by tam patřilo. Největší však dobrodinec jeho zůstal Mikuláš. Krmil je vždy hojně a ono bylo k němu velmi přítulné, hralo s ním, skákalo vesele a běhalo za ním jako pejsek.

Brzy však okázala se loupežná přirozenost na lišákovi. Chytil matce kuřátko a sežral je tajně v houští za chalupou. Matka přišla k tomu a dala se do hlasitého pláče a nářku. Otec chtěl toho lupiče zabit. Mikuláš plakal a prosil, aby ho otec ušetřil.

„Ať je tedy živ“ pravil otec, „ale pryč musí.“

Druhého dne na to přijel kovář z nejbližší vesnice s vozem pro uhlí. Lišák se mu líbil.

„Moji chlapci“ pravil „měli by s ním tisíc radostí!“ — a poněvadž si Mikuláš zvíře to bez toho nechat nesměl, daroval mu je.

Kovář slíbil chlapci, že mu něco jiného přiveze, co ho bude těšit, lišákovi dal na krk provaz, za který ho vedl a odjel s uhlím. Ubohé zvíře se často ohlíželo a nerado šlo s novým pánem.

Se slzami v očích stál Mikuláš mezi dveřma u síně, a za svým veselým tovaryšem díval se ještě dlouho truchlivě.

„Nech ho“ pravil otec, „dobře se mu stává.“

Lupičovi patří provaz na krk. Kdybys ty někdy tak špatným se stal žebyš kradl musil bysi, jak tě mám rád, z domu a provaz by tě naposledy neminul.“

Částka třetí.

Podzemní vězení.

Mikuláš zapomněl konečně na lišku a proháněl se zas vesele s kozami po kopcích. Jednou pásal na té hoře, kde stál starý hrad. Když se blížil večer a on kozy domů hnáti chtěl, pohřešil jednu. Hledal ji daleko široko a s velkým namáháním vylezl na příkrý vrch. „Snad koza ve zdech zabloudila,“ myslil si, a při tom dostal velkou chuť, podívat se z blízka na staré zdi a na věž, okrasu krajiny této.

Napadlať mu ovšem výstraha otcova; avšak si myslil: „Nebude to tak nebezpečné, vejdu tam.“

Z bývalé brány bylo viděti jen zříceniny. Mikuláš bloudil mezi mechovatými zdmi, mezi rozválenými tesanými kameny a spletenými křovinami. Celé stromy, lípy a smrčí, vyrostly byly z ohromných zřícenin.

Obdivoval se mocné věži, jejížto nejhořejší část byla rozbořena a křovím porostlá. Úzkou,

otevřenou brankou vešel do prostranné věže. I tudy bylo všecko plno houští; velké, hustým mechem porostlé kameny ležely všude, a na spadlých kusech zdi bylo vidět žlutou, uschlou **trávu**.

Hrůza ho obešla, když patřil na tu spoustu. „Můj Bože!“ vzdychnul, „otec má přece pravdu; zlý netrvá; usycháť jako tráva na pustých zdech.“ Mráz mu běžel po zádech i chtěl se vrátiti.

Tu však najednou hnulo se všecko křoví vůkol něho a klonilo se k němu. Povstal temný rachot, země pod nohama jeho bořila se a náhle se propadlo křoví a kamení pod ním — a on s ním! — do propasti tak hluboké jako studně.

Teď ležel Mikuláš v podzemním žaláři, jehož vetché klenutí se s ním probořilo. Chlapec ten leknutím div neumřel; avšak si neublížil. Brzy ale s hrůzou nahlížel, že po hladkých zdech nahoru vylezti nemůže. Dostal smrtelnou úzkost.

Ropuchy a užovky, které se nahoře mezi kameny a mezi křovím hnizdily a s ním se zároveň propadly, lezly a sičely okolo něho. Z toho dostal ještě větší strach. Volal chvilkami o pomoc, avšak se ozýval hlas jeho marně mezi vysokými zdmi.

Plačíc a lomíc rukama seděl na ssutinách a díval se k modrým, jasným nebesům, kteráž skrze širokou puklinu v probořeném klenutí a

skrze převislé křoví milokrásaě na něho dolu se skvěla.

„O Ty milý, dobrý Bože!“ zvolal, „jenž přebýváš tam nahoře v nebesích! Živá duše neslyší hlasu mého. Ty však mě slyšíš; nikdo neví že tu jsem, jen ty mne vidíš! O smiluj se nade mnou! nedej mi zahynouti v této hrozné a strašlivé jeskyni! Ach odpusť mi to dobrý Bože, že jsem neposlechl výstrahy otcovy! Odpusť mi a pomoz mi zas ven! O jaktě živ nebudu již rodičům svým neposlušen a Tobě budu vždycky vděčen!“

I nepřestával plakati a vroucně se modliti.

Konečně se tmělo vždy více vůkol něho; přiblížila se noc. Na nebi, jehož viděl jen úzkou pruhu, tpřýtila se zde onde hvězdička. Bledá zář měsíčná, která svítila skrze vylámaná okna a skrz hořejší otvor do věže, střechy nemající, osvětcovala šedivé zdi a mírnila hustou tmou.

Tu však zaslechnul Mikuláš strašlivé founění. Žalostné houkání obrazilo se v osamotnělých zdech. Něco černého vznášelo se nahoře ve věži chvílema sem tam. Mikuláš nemohl to sice zřetelně rozeznati, avšak tím větší měl strach. Hrozil se nesmírně.

Zavřel oči a pot se mu vyrazil úzkostí na čele. Napadly mu všecky ty hrozné povídky o strašidlech, které mu vypravovali pacholci o starém loupežném zámku, když někdy pro uhlí přijeli.

Modlil se nejvroucněji a z celé duše své: „O Bože — Bože! — zachraň mě; o svatí andělé Boží, stůjte při mě a střežte mě.“

V strachu a úzkosti probděl kus noci; konečně mu dal Bůh tichý sen i spal až do rána.

Částka čtvrtá.

Touha po vysvobození.

Nebohý Mikuláš byl od srdce rád, když se probudil a byl zas den. Bylo mu mnohem snáží okolo srdce, když viděl, že křoví nahoře na zdi zlaté slunce osvěcuje. Znovu však začal zas naříkati a bědovati.

„O ty můj Bože!“ modlil se, „ty jsi stvořil krásný ranní červánek. Po tmavé noci dáváš zase den. I největší bolest můžeš proměnit v radost! O skonči moji bídu — a také bídu mých dobrých rodičů! Veď mě zase k nim, abychme se všichni pospolu radovali. O, to by byla radost, kdybych přišel zas domů, aneb rodičové sem! Brzy by mi pomohli ven. Ty mi ještě snadněji můžeš pomoci; vždyť mě miluješ ještě víc! O pomoz mi z této strašlivé propasti!“

V tichém pláči, při čemž častěji ze vši síly

o pomoc volal, uplynulo ráno. Vůkol něho nehýbalo se nic; jen chvilkami přiletěl ptáček na vysokou zeď a dal se do radostného prozpěvování. Nebohému Mikulášovi připadal však zpěv tento velmi smutně.

„Vám je snadno zpívat“ prohodil, „vy malí, veselí ptáčkové! Vy jste na svobodě a křídla vás donesou, kam chcete. Ach, kdybych měl také křídla, byl bych brzy nahoře a letěl bych domů k milým rodičům! Avšak bez vůle otce nebeského nepadne žádný z vás na zem. Bůh to ví a z Jeho vůle padl jsem do této jámy. On mě má přece radši, než vás všechny. Otec nebeský, který se stará o vás, nezapomene také na mne.“

Úzkostí a hořem nepomyslíl posud ubohý chlapec ani na jídlo a na pití. Když ale již po polední bylo, ozýval se v něm hlad. Na štěstí měl ještě kousek chleba a kozí syreček v kabeli. Jedl tedy něco málo a každé sousto kropil slzami.

„Jak brzy bude ten chleb stráven“ pravil, „a pak umru hlady. Avšak dobrotivý Bůh, který živí ptáčátka, nenechá mě zde zahynouti!“

Tu však ho začala trápit žízeň. Již včera v parné odpoledne i večer měl velkou žízeň; suchý chleb a nakyslý sýr, který právě požil, rozmnožoval jeho žízeň.

„Ach Bože!“ vzdychnul několikrát, „nenechejž mě zahynouti žízni. Vždyť napájíš každou tra-

vičku a květinku rosou a deštěm, o dejž mi jenom krůpěj vody.“

Cítil, že je velmi slabý a položil hlavu na kámen.

„Dobrotivý Bože!“ vzdychnul, „mám-li zde zahynouti, dej, abych tedy tiše usnul a v nebi u Tebe se probudil. Potěš jenom dobrého otce mého, milou matičku a malou sestru.“

Částka pátá.

Nové leknutí.

Mikuláš ležel tak chvílku, usnul konečně a spal až k večeru. Hrozné zahřmění vyleknulo ho ze spaní. Bylo již tma. Nebe se potáhlo černými mraky a proto se dřív setmělo. Náramný víchř hučel v pusté věži a mnohý utržený kámen spadl s velkým hřmotem do vnitř věže.

Chlapec, na celém těle se třesa, nebyl svým životem již jistý; bál se, že se to celé klenutí sesype a ho zabije. Skrčil se až do jednoho koutečka toho vězení. Skoro neustále se pořád blýskalo, jakoby celá věž v plamenu stála a strašlivé hřmění zdálo se otrásati starými základy jejími.

S rukama vzhůru sepiatýma modlil se Mikuláš. Najednou se spustil prudký liják. Při světle blesků, kteří všecko vůkol něho osvěcovaly, viděl chlapec, že se všech lupenů na vůkolních křovinách kape.

„O Ty milý Bože“ zvolal radostně, „jak jsi dobrotivý! Prosil jsem tě jenom za krůpěj vody, a Ty mi jich dáváš mnoho tisíc. Tato bouřka, před níž jsem se bál a třásl, je pro mne největším dobrodiním. Ve všem co činíš, jsi samá dobrota.“

Mikuláš chytal velké krůpěje, které visely na lupenech, ústy svými a krotil tak žízeň.

Bouřka se přetahla. Blýskalo se ovšemt ještě velmi silně; avšak hřmělo již jen temně z dáli a z hluboka.

Znovu byl Mikuláš posilněn v důvěře v Boha a modlil se: „O Ty milý Bože v nebesích, vnukni v mysl otce mého, že jsem zde ve věži! On zajisté na to nepřipadne, aby mě zde hledal. O dej, aby mu to pčseptal anděl do ucha dnes v noci ve snu. On vstane hned a přijde sem, vysvobodit mě z toho vězení.“

Teď přestalo pršet; nebylo již slyšet hřmění, chvilkami se jenom ještě zablesklo; pak bylo vždy zas tma a hrobové ticho.

Teď ale zaslechnul ulekáný chlapec nahoře na kraji prolomeného klenutí něco se blížiti a docela zřetelně pozoroval řinčení řetězu. Ano

když se ještě zablesklo, viděl docela dobře, že to na něho kouká.

„Ach Bože; co to as je?“ myslil Mikuláš „ach bojím se, že je to strašidlo!“

Znovu ho uchvátil strach a bázeň. Nahoře to zase zmizelo a řinčení nebylo již slyšet; nedlouho však na to kňučelo něco a hrabalo pod zemí zrovna vedle něho u zdi, u které seděl. Celý vyděšený vyskočil a utekl do jiného kouta. Neznámá ta bytost však, které se tolik bál, vyškrabala se ze země, po tmě běžela k Mikulášovi a skákala na něj. Mikuláš strachy hrozně křičel a když se za chvíli zase zablesklo, poznal to domnělé strašidlo — byl to věrný jeho lišák!

Strach Mikulášův proměnil se v radost. Lišák se tulil k nohám jeho a skákal pak radostí po celém klenutí a zas přiskočil k němu a lichotil se mu.

„Ty dobré zvíře“ pravil chlapec, „tys tedy to hrozné strašidlo? O budiž mi tisíckrát vítáno. Tys to nezapomnělo, že jsem já tebe jednou z jámy vysvobodil; ty vděčné zvíře přicházíš teď a navštěvuješ mě v hrozné mé jeskyni a rádo bys mě vysvobodilo, kdybys jen mohlo. Co však to máš na krku? To je kus řetězu. Což tě uvázal ten zlý kovář na ten řetěz? Nuže, tys přece zas vysvobozeno ze zajetí svého. I já jsem tady takměř spoután řetězy, avšak si myslím, že mě chce milý Bůh skrz tebe snad

zase sprostí těchto mých pout, které nejsou sice železné, předce však jsou velmi pevné. Zajisté tě poslal, abys mě vysvobodilo!“

Zarmoucenému chlapci bylo teď mnohem snáží okolo srdce, když měl u sebe známou, živou bytost. Všecka bázeň ho přešla. Vyhledal si suché místo v jeskyni, sedl na kámen a lišák si mu lehnul k nohám.

Částka šestá.

Vysvobození z žaláře.

Když se rozednívalo a trochu světleji bylo, myslil si Mikuláš: „Musím pak se podívat, kudy sem lišák přišel; snad se tudy mohu dostat ven.“

Nevysoko od země spozoroval malý otvor, který byl zasypán šutem probořeného klenutí, nežli ho lišák zas vyhrabal. Mikuláš odklidil všechn šut a našel tu úzkou, podzemskou šíjí. Odvážil se do ní, makal po tmě vždy dále, a bál se, že se nedomaká konce. Konečně vyšel šťastně stranou kopce.

Nedá se nikterak vypověditi, jak tu bylo nebohému chlapci okolo srdce, když z čiré tmy vykročil a se teď svobodna viděl, a spatřil zlaté

ranní nebe a vycházející slunce, a všechny ty zelené kopce vůkol, občerstvené noční bouřkou, a každý lupínek, každá travička třpytila se jasnými krůpějemi dešťovými. Nebylo mu jinak, než jakoby byl vstal z mrtvých.

„O Ty milý, dobrotivý Otče nebeský!“ zvolal vroucně a padnul na kolena. „Tys mě vysvobodil! Tobě, Tobě budiž čest a sláva! O jak pravdivé je, že nikoho neopustíš, kdo v Tebe důvěřuje. Díky, věčné díky Tobě!“

Vstal a běžel co mohl k milým rodičům a lišák běžel s ním.

V příbytku rodičů jeho však byl mezi tím velký zármutek. Když kozy večer bez malého pastouška samy domů přišly, zdálo se to být všem domácím zlé znamení. Otec, matka i sestra hledali svého milého Mikuláše ještě v noci a celý následující den všude, avšak nadarmo. Aby se po něm nahoru do starého hradu podívali, zdálo se jim být zbytečné, protože mu tatík zapověděl tam chodit. Obávali se však, že spadl někde se skály a zabil se neb utopil.

Když pak všickni tři toho krásného jitra tak smutně v jižbě seděli a pořád jen o tom velkém neštěstí mluvili, které nebokého Mikuláše potkati musilo, a když ho za mrtvého oplakávali — v tom otevřel Mikuláš náhle dveře a zdráv a neporušen vkročil přes práh. Všickni radostně vzkřikli!

„O Bože na nebesích!“ zvolal otec. „Mikuláši, jsi ty to skutečně, anebo je to tvůj duch.“

„O Mikšíčku! Mikšíčku!“ zvolala matka plačky ho objímajíc, „mněli jsme tě za mrtvého. Ach, tys nám udělal velkou bolest! Co pak se ti to stalo?“

I sestra přišla s červenýma od pláče očičkama a přívětivě ho vítala a líbala.

Když se prudká radost poněkud utišila pravil otec chlapci: „Povídej teď, kdes tak dlouho zůstal! Musilof tebe potkati nějaké neštěstí!“

Matka však řekla: „Počkej ještě s povídáním, až ti uvařím trochu mléka k snídání.“

Laskavá, obratná matka byla s tím brzy hotová; Mikuláš pak jedl a začal mezi jídlem vypravovati a všichni sedli ke stolu a poslouchali. I lišák seděl u nohou chlapcových a díval se pořád na něj, neodvraceje ani oka s jeho tváře — ne snad proto že také pozorně poslouchal, nýbrž proto, aby dostal také něco od snídaně.

Částka sedmá.

Otcovská napomenutí a vděčnost k Bohu.

Obšírně vypravoval Mikuláš, jak se s ním probořilo to klenutí v staré věži, jak spadl do

strašlivého, temného sklepení hluboko pod zem, a jak tam plakal, modlil se, hlad a žízeň měl a tolik úzkosti vystál. Matka i sestra utíraly si při tom vypravování slzu za slzou a matka pravila: „V skutku učí nouze modlitbě. A písmo svaté dí: Volej ke Mně v nouzi za pomoc a já tě vysvobodím!“

Když povídal Mikuláš o tom hrozném houkání a o černých poletujících postavách, jichž se bál, zvolala sestra: „O nepovídej to, mně běží mráz po těle, já bych byla umřela strachy.“

Otec však pravil: „Nebud' jen tak hloupá, to byly sovy, jiného nic. Povídej dál, Mikuláši.“

Chlapec vypravoval, jak v tu hroznou bouřlivou noc věrné to a vděčné zvíře k němu přišlo.

„Mně se zdá“ pravil při tom, „že mě chtěl vysvobodit lišák z mého žaláře tak, jak jsem já ho vysvobodil z jámy.“

„To asi lišák neobmýšlel“ pravil otec. „Avšak je tolik jisto: Ačkoli je lišák nerozumné zvíře, tedy má přece cit pro svého dobrodince a hledal tě, naleznuv stopu tvou. To je zajisté krásná věc a mnohý člověk, jenž nemá vděčného citu, mohl by se od zvířete učit.“

Konečně povídal chlapec ještě, kterak se otvorem, skrze nějž k němu lišák přilezl, šťastně zas ven dostal. „A tak“ doložil a postavil zbytek mléka s chlebem lišákovi na zem, „byl jediný lišák toho příčinou, že jsem byl žaláře sproštěn.“

„Bůh tě vysvobodil“ opravovala matka. „Jemu děkuj — a Jemu nemůžeme ani dost poděkovati. Pravda je to ovšem, že užil Bůh toho zvířete k tvému vysvobození. Bůh to řídil tak, že se lišák musil se řetězu utrhnouti a otvor k tvému vězení naleznouti. Ba, žes našel tenkrát zvíře to, hlady skoro pošlé, bylo řízení od Boha, aby ti skrz ně zachoval živobytí. Kdybys však byl to zvíře umořil, jak to mnozí rozpustilí kluci činívají, byl bys v tom loupežném hnízdě tam o život přišel na trest, který bys byl zasloužil. Pročež říkám vždycky, že máme být útrpni ke všem tvorům.“

Otec připojil ještě tato slova: „Může-li však nemá tvář člověku takovou službu prokázati, jak mnohem víc může člověk člověku býti ku spáse! Protož nebuďte nikdy necitelní ani k nejmenšímu člověku. Nebyl by to hřích pouze proti Bohu a lidem; nýbrž takový člověk jednal by přílišně sobě na škodu. Vždyť se již stalo, že zachoval nejchudší žebrák život knížeti! Buďme tedy, nikoli ze ziskuchtivosti, nýbrž z lásky plného srdce dobročinnými ke všem tvorům Božím, zvláště ale k nejpřednějšímu všech tvorů na zemi — k člověku.“

Nato dal otec Mikulášovi ještě opravdovou, avšak dobře míněnou domluvu. „Varoval jsem tě upřímně“ pravil, „abys na starý hrad nechodil, protože by tě tam snadno neštěstí potkati mohlo; ano přísně zapověděl jsem ti, abys tam nechodil.“

Tys ale nedbal na mé otcovské napomenutí a přestoupil jsi zákaz můj. Vidiš teď, jak zle to je, když děti rodičů poslušny nejsou! Tvoje neposlušnost byla příčinou, že jsi do oné propasti padnul a skoro o život přišel. Mnoho dětí bylo již nešťastných skrz neposlušnost svou. Polámaly si ruce, nohy, utopily se anebo padly v propast, jako ty. Nejstrašnější však propast, kam vede neposlušnost, je propast hříchu a bídy. Mnohé neposlušné dítě udělalo se samo nešťastným nejen časně, nýbrž také věčně. Pročež, milé dítky, buďte poslušny rodičů, kteří s vámi nejlépe smýšlí. Pomněte na čtvrté přikázání, ctěte otce i matku a budete dlouho živý a dobře vám bude na zemi.“

Následujícího dne přijel kovář s vozem pro uhlí. Když lišku spatřil zvolal: „Myslil jsem arcif, že ji zde zas najdu. Přivezl jsem také proto silnější řetěz, ten bude lépe držet.“ A chlapcovi pravil: „Tobě Mikšíčku nezaplatil jsem ještě lišku. Hle, tu máš místo slíbeného daru nový lesklý dvadcetník.“

Chlapec však zvolal: „Nic, nic, lišáka nedám ani za tisíc dvadcetníků!“ a pak povídal jak velkou a důležitou službu mu prokázalo to věrné a vděčné zvíře.

Kovář pravil na to: „Když je tomu tak, tedy ti daruji ten dvadcetník a k němu také ten nový řetěz, neboť nechce-li matka tvá přijíti o všechny kachny a kuřata, musíš dát lišáka na řetěz.“

Následující neděle děkovali rodiče i děti dobrotivému Bohu za vysvobození chlapcovo nejprvé ráno v chrámu Páně; odpoledne však šli všickni na starý loupežný hrad, aby též tam Bohu díky vzdali. Také však chtěli rodičové i Tekla věděti, kde vězel Mikuláš.

Když vylezli na kopec a přišli ku vchodu, pravil otec: „Pustte mě napřed a jděte všickni za mnou, aby vás nikoho nepotkalo také nějaké neštěstí.“

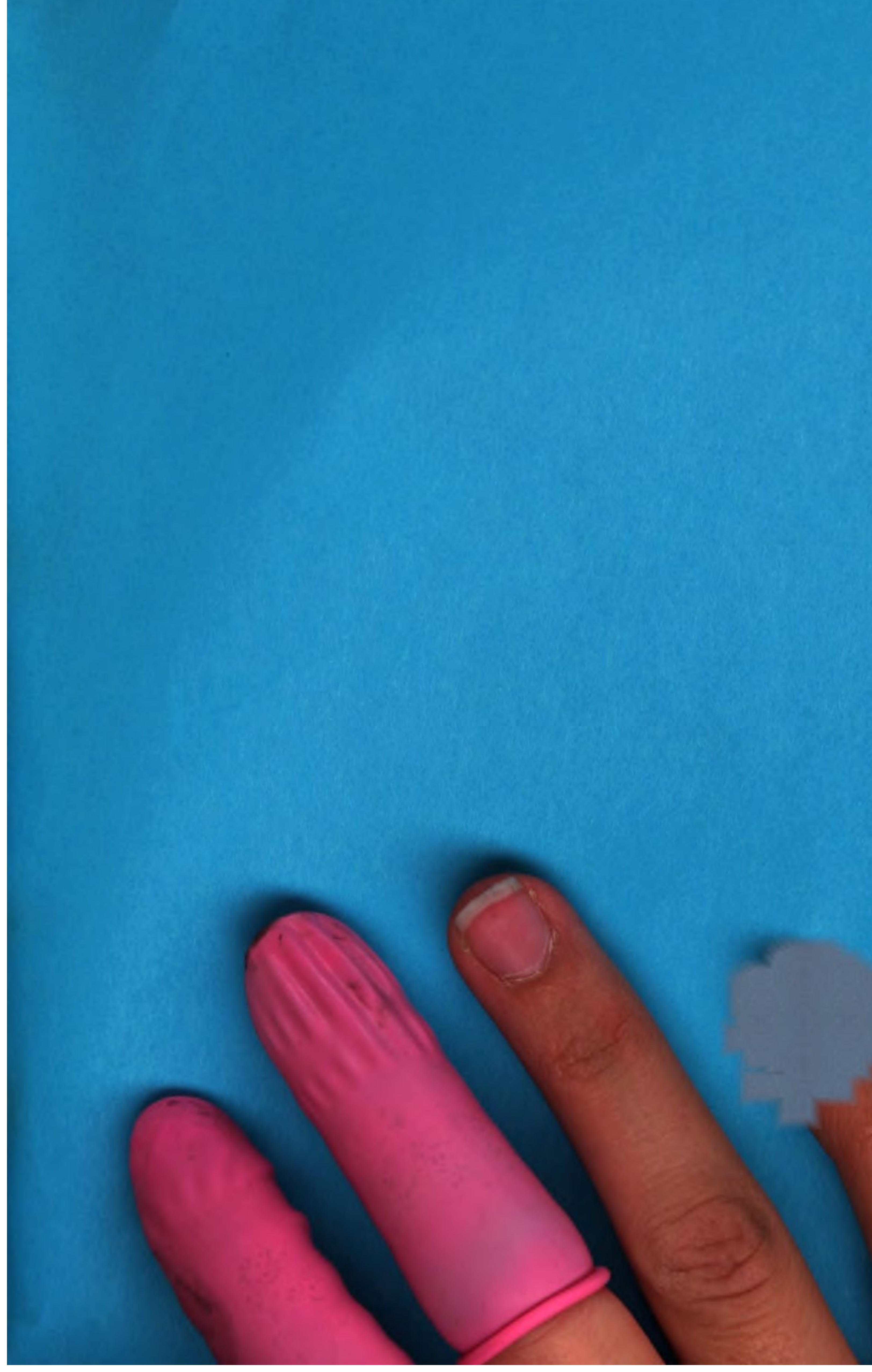
Do branky ve věži šel otec napřed sám, aby se nejdřív podíval, zdali je tam ještě nějaké pevné místo, na němž se může stát. Našel velký tesaný kámen, který čněl ze zdi. Mohli na něm pohodlně dva lidi státi. Otec volal nejprvé matku a pak děti, každého zvlášť aby šel k němu na kámen a podíval se.

Matka se celá třásla a plna strachu dívala se dolů do hlubokého, tmavého sklepení.

„Ach Bože“ zvolala, „to je hrůza dole! Nemůžeme Bohu ani dost poděkovat, že pomohl Mikulášovi zas ven odtamtud. Pravdivé je v skutku přísloví: Pán vrhá v jámu a zas vyvádí!“

„To činí“ pravil otec „aby nás napomenul pro naše chyby a poklesky, aby nás potrestal za naši lehkovážnost a cvičil nás v trpělivosti a důvěře. Mikuláš to zkusil. Dejž Bůh, aby se mohl každý člověk, který upadne do velké

nouze, tak jako Mikuláš konečně s Davidem modliti: „Hospodine, uvedl jsi mě u velké a mnohé úzkosti; obrátil ses však zase ke mně, dals mi na novo život, a vyvedls mě zase z propasti zemské!“

nouze, tak jako Mikuláš konečně s Davidem modliti: „Hospodine, uvedl jsi mě u velké a mnohé úzkosti; obrátil ses však zase ke mně, dals mi na novo život, a vyvedls mě zase z propasti zemské!“

Schmid, Christoph <<von>>,

Veskery spisy (Sammtl. Schriften, Nach der letzten Original-Ausgabe ü
bersetzt von Jos. Pecírka)

Bd.: XXXIV

Prag 1864

Paed.pr. 3085-34

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10761066-1